

Foreningen Danmark-Letland

Jubilæumsnummer 1992 - 2012

Foto: Jytte Helio, Sangfestival 1998

nr. 3 august 2012 20. årgang

ISSN 1901-5720

LATVIJAS REPUBLIKAS VĒSTNIECĪBA DĀNIJAS KARALISTĒ
EMBASSY OF THE REPUBLIC OF LATVIA IN THE KINGDOM OF DENMARK

Invitation

I anledning af
Foreningen Danmark – Letlands 20 års jubilæum

inviteres De hermed
Fredag den 24. august kl. 17:00

til den officielle reception på
Letlands Ambassade i Danmark,
Rosbæksvej 17, DK – 2100 København Ø

Aftenens program:

Velkomst tale ved Letlands ambassadør i Danmark

Gints Jegermanis,

tale af Foreningens første formand

Lisbet Dyrehøj,

tale af Foreningens nuværende formand

Kirsten Gjaldbæk

samt en præsentation ved Per Nielsen i anledning af

den officielle udgivelse af

hans nyoversættelse af

det lettiske Epos “Bjørnedræberen”

Der serveres en let anretning og drinks til receptionen.

Med venlig hilsen,

Letlands Ambassade i Danmark
& Bestyrelsen for Foreningen Danmark-Letland

S.U. Senest den 17. august på mail til: kirsten.gjaldbaek@gmail.com

Rosbæksvej 17 · DK-2100 · Copenhagen Ø · Danmark
Telephone: (+45) 39 27 60 00 · Fax: (+45) 39 27 61 73

Deadline til næste nummer 1. dec. 2012.

Indhold af 20 års jubilæumsnummer

Lykønskning fra Letland <i>Af Gints Jegermanis</i>	4
Danmark-Letland i 20 år <i>Af Uffe Ellemann-Jensen</i>	7
Det lettiske formandskab for Østersørådet <i>Af ambassadør Karsten Petersen</i>	11
Mine 30 år med de baltiske lande <i>Af Per Carlsen</i>	13
Eastern Europe and EU <i>Af Andris Razans</i>	17
Nye perspektiver for samarbejdet <i>Af Peter Fjerring</i>	18
Letlandssamarbejde i 15 år <i>Af Erik Mikkelsen</i>	23
Lejre besøger Kandava <i>Fra Kandava Rådhus</i>	28
Glimt fra de første år i frit Letland <i>Af Nete Thomsen</i>	30
FDL 20 år <i>Af Anne Fraxinus</i>	35
Foreningen Danmark – Letland Hvor er vi på vej hen? <i>Af Kirsten Gjaldbæk</i>	43
Der var engang <i>Af Per Nielsen</i>	47
Symbiosen airBaltic/Foreningen Danmark-Letland <i>Af Erik Dam</i>	52
Nyt bestyrelsesmedlem <i>Af Aase Lundbye</i>	57
Højdepunkter fra Letlandsbesøg <i>Af Jytte Helio</i>	59
4 Boganmeldelser	63
Foreningen....	72
KALENDER	75

Lykønskning fra Letland

*Af Gints Jegermanis
Letlands ambassadør i Danmark*

I don't believe 20 years have gone. Many things have been taking place since the creation Forening Danmark – Letland. If I look back to 1992 it is difficult to remember what it meant and how it felt at the time. My country was going through a major transformation. Latvian rouble was introduced and in wide use since the early summer.

From the very beginning it clearly indicated – Latvia was going to return to Europe in no time. Although Latvians were determined to regain independence since the Singing Revolution took off in 1988, it was a very hard reality most of us were faced with right after the independence was restored in august of 1991. Not only currency was to be changed (Lats

Gints Jegermanis ved Det Lettiske Monument i København

was introduced a year later, in 1993), everything else had to be rediscovered, removed, replaced or created. Legal system, police, property rights, institutions, border control, you name it – and the list is very long. Latvian passports were introduced and issued in 1992 as well.

Latvians, of course, would have done all these things themselves, however, a friendly help from our Nordic neighbours was essential and groundbreaking in many ways. Political determination and signals we received from the Nordic countries were of a great encouragement to us in general. But for a person far away from daily politics these signals would have remained an abstract phenomenon unless he or she would not have met people like you.

The phrase ‘people to people’ was often used in a political language back then. It is, nevertheless, up to real individuals to judge how these encounters worked then and keep

going today. Most Latvians, I am sure, who experienced the Nordic help firsthand, are grateful, cherish their memories and carry on maturing discovered friendships.

The continuous work done by the Forening Danmark – Letland since 1992 is a clear sign to me that friendly contacts developed and maintained throughout these years are dear and important to everyone involved. It is a two way street,

Fest på ambassaden sammen med Foreningen Dan-Let og Lettisk-Dansk Forening

therefore, I also hope that your regular encounter with the Latvian people has been enriching your views and perspective on a common regional identity I strongly believe in.

Many of your members have been living through and experiencing the recovery of independent Latvia

for the past 20 years. Therefore, you are very important ambassadors of the Latvian story in Denmark. I wish you a strength and continuous interest to upkeep relationships with people in Latvia and am willing to walk with you this friendship walk.

Med venlig hilsen,

Gints Jegermanis, Letlands ambassadør

<http://www.mfa.gov.lv/lv/copenhagen/>

<http://twitter.com/#!/gintsjegermanis>

GJ

Danmark-Letland i 20 år

Et venskab, der ikke må forsumpe i magelighed og ligegyldighed

Af Uffe Ellemann-Jensen

journalist, debattør og forhenværende udenrigsminister, medinitiativtager til Østersørådet og Baltic Development Forum.

Letland var på mange måder det vanskeligst stillede af de tre baltiske lande, dengang for snart 21 år siden, da de genvandt deres frihed efter et halvt århundredes tvangsindlemmelse i Sovjetunionen. Først og fremmest fordi Letland havde det største russiske befolkningselement, som dominerede alle de store byer.

Det har jeg altid haft med som filter, når jeg i de forløbne år er blevet skuffet over udviklingen i Letland – for det er ofte sket. Men når jeg i dag gør status, og vejer plusser og minusser sammen i vægtskålen, så er det så afgjort plusserne, der vejer tungest. Det er imponerende, hvad letterne har nået på så kort tid!

Tænk engang: Det er i disse måneder kun 21 år siden, den daværende lettiske udenrigsminister Janis Jurkans sammen med mig skrev under på et fælles protokollat om alle de ting, letterne og danskerne gerne ville samarbejde om, når mulighederne engang måtte opstå.... Vi bekræftede, at den danske anerkendelse af Letlands uafhængighed (fra 1921) fortsat stod ved magt, og at vi – så snart omstændighederne var til stede – ville genoprette diplomatiske forbindelser. Vi troede, det havde lange udsigter. Men allerede den 27. august 1991 kom ambassadør Otto Borch til Riga som første udenlandske diplomat for at aflevere sine akkreditiver! (Jeg nævner det så omhyggeligt, fordi der siden er plantet en masse skrøner om, hvem der ”kom først”. Det gjorde vi! Og det forpligter...)

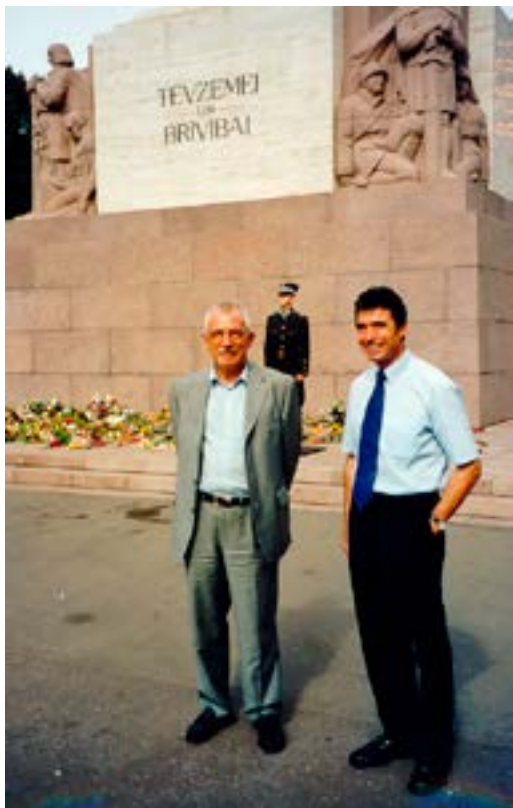

Uffe Ellemann-Jensen med Vaira Vīķe-Freiberga i 2003

Letland fik en vanskelig start. Men kontakten til Danmark var stærk. Det danske Kulturinstitut i Riga havde været der allerede i 1990, og de mange folkelige og uformelle kontakter blomstrede. Det samme gjorde erhvervskontakterne, hvor mange danske virksomheder har gjort en stor indsats for at inddrage Letland i markedsøkonomiens sfære. Og på det officielle plan støttede skiftende danske regeringer Letlands aspirationer om at blive fuldt integreret i det internationale samarbejde – og kulminationen var den succesfulde afslutning på forhandlingerne om EU-medlemskab i 2002 og medlemskabet af NATO samme år.

Der har været mange knaster undervejs. Det er der endnu. Letlands vanskelige historie har ofte spændt ben for en harmonisk udvikling af forholdet mellem forskellige befolkningsgrupper. Vi er også blevet skuffede over behandlingen

Uffe Ellemann-Jensen og Anders Fogh Rasmussen ved Frihedsmonumentet i ca. 2000

af seksuelle minoriteter – og over den udbredte korrupsion i det lettiske samfund, også i det politiske liv. Her er vi forpligtet af vores fælles nyere historie til at tale rent ud om disse problemer, også når det gør ondt. Sådan hører det sig til mellem gode venner. Letland blev hårdt ramt af den globale finanskriser – efter nogle år med formidable (og skræmmende) vækstrater. På et enkelt år forsvandt en femtedel af nationalproduktet. Landet måtte søge hjælp udefra. Men Letland gik ikke bankerot! Enhver svarer sit – og letterne gennemførte en beundringsværdig opstramning af sam-

fundsøkonomien. I stedet for at jamre over hårde lånevilkår, og søge at skjule problemerne gennem valutanedskrivning og gældsopgivelse, gennemførtes en ”indre devaluering” med lønnedgang og benhårde besparelser. Og letterne modstod sirenesangen fra de oligarker, der havde inficeret det politiske liv, og genvalgte de politikere, der havde stået i spidsen for den hårde kurs. Det var beundringsværdigt. Andre lande i Europa burde lære af eksemplet...

Letlands fremtid vil være præget af den hårde opbremsning

i samfundsøkonomien. Men når letterne har kunnet klare sig igennem de prøvelser, har man lov til at tro på, at de nok skal klare sig videre.

Men Letland har fortsat brug for gode og nære venner, som er rede til at tage deres legitime bekymring alvorligt. Forholdet til Rusland har aldrig udviklet sig, som vi gik og håbede dengang i 90'erne, da der kunne gives frit løb for drømmene. Der er brug for engang imellem at slå fast, at Letland nu sammen med de to andre baltiske lande er en del af den europæiske og atlantiske familie – med alt hvad det indebærer af rettigheder og forpligtelser. Det er derfor, danske fly er med til at håndhæve suveræniteten i det baltiske luftrum. Det er trist, at det skal være nødvendigt – men det er det, og så skal det gøres!

Det farligste, der kan ske, er at ligestillingen og mageligheden får overtaget i vores indbyrdes forhold – efterhånden som erindringen om, hvordan verden så ud før 1991 begynder at forsvinde.

Jeg er sikker på, at Jeres forening vil sørge for, at det ikke sker.

UEJ

Kort nyt, Latvian Institute

Letland har anden højeste andel af vedvarende energi i EU

Letland har den næsthøjeste andel af vedvarende energi ud af sit samlede forbrug. Ud af det samlede energiforbrug var 32,6% vedvarende i Letland, medens Sverige fører med 47,9%. Top 5 afsluttes med Finland, Østrig og Portugal – med 32,2%, 30,1% og 24,6% vedvarende energi.

Det lettiske formandskab for Østersørådet

(Juli 2007 – juni 2008)

Af ambassadør Karsten Petersen

Billedligt talt står formandskabet for en international organisation på skuldrene af sine forgængere, lige som hver generation. Østersørådet er ingen undtagelse.

Østersørådet blev oprettet i 1992 på et dansk-tysk initiativ og gjorde fyldest fra starten. Med tiden blev det dog klart, at de ydre vilkår for dets virke havde ændret sig markant, og at en tilpasning af organisationen og dens arbejde var påkrævet. At medlemslandene Polen og de baltiske lande også var blevet medlemmer af EU, var blandt de mest skelsættende begivenheder. Det blev det svenske formandskab i 2006-07, der satte sig for at tage konsekvensen og give startstødet til en reformproces. Og det blev efterfølgeren det lettiske formandskab, der kom til at give processen indhold.

Opgaven var på forhånd ikke let. Medlemslandene havde ønsker til og synspunkter på processens indhold og endemål, som pegede i vidt forskellige retninger. Og det var – som altid – formandskabets fornemste opgave at bøje holdningerne mod hinanden og nå frem til det bedst opnåelige, fælles resultat. Det krævede fleksibilitet af alle parter, men især af formandskabet en kombination af fasthed, fremkommelighed og rådsnarhed. Og dét blev der leveret.

Som for de fleste andre formandskaber for Østersørådet, blev opgaven løftet af et lille hold. Ganske vist kunne det trække på det professionelle apparat i det lettiske udenrigsministerium. Men til daglig bestod holdet af en ældre, meget erfaren ambassadør til at beklæde formandsstolen, en yngre medarbejder til at pryde den lettiske stol ved bordet samt et par

medhjælpere i kulisserne.

Reformprocessen var på ingen måde den eneste opgave for formandskabet; tværtimod skulle det almindelige arbejde i de forskellige organer under Østersørådet passes løbende. Men reformprocessen var givetvis den tungest vejende. Og processens resultat er givetvis det mest iøjnefaldende mindesmærke for den lettiske indsats. (Det være sagt uden at ville forklejne rundhåndet gæstfrihed mod tilrejsende til møder o.l. i Letland.)

Efter intensive og langvarige forhandlinger kulminerede processen med et møde mellem de 11 medlemslandes regeringschefer og EU-Kommissionens formand i juni 2008. Det blev holdt i det prægtige ”hus med de sorte hoveder” i Riga. (Stedkendte vil huske, at der på pladsen uden for findes en statue og et museum, der tankevækkende illustrerer Letlands omtumlede historie i det 20. århundrede.) Mødet gav det blå stempel til et dokument, der udstak retningslinier for, hvordan og på hvilke områder Østersørådet skulle prioritere sin indsats. (Interesserede henvises til www.cbss.org for enkeltheder.)

Således stod det lettiske formandskab i spidsen for en plan for fremtiden. Og det faldt så til efterfølgeren Danmark at føre den plan ud i livet.

Sortbrødrenes hus i Riga

KP

Mine 30 år med de baltiske lande

Af Per Carlsen

Nuværende ambassadør på Den danske Ambassade i Letland

Når jeg tænker 30 år tilbage, var der ikke mange i Danmark, der kendte til de baltiske lande. Jeg arbejdede som ambassadesekretær på ambassaden i Moskva fra 1982 til 1985 og foretog en rejse til Vilnius, Riga og Tallin i sommeren 1983. Danmark havde jo ikke godkendt landenes inddragelse i Sovjetunionen, så jeg foretog rejsen som privatperson. KGB fulgte mig hele vejen, men jeg lod som om, de ikke var der. Da jeg kom tilbage til ambassaden i Moskva skrev

jeg en rapport til Udenrigsministeriet, der begyndte. "Først besøgte jeg Vilnius, hovedstaden i Litauen".....og det gjorde jeg, fordi jeg var sikker på, at man i Udenrigsministeriet ikke vidste, hvilken by der var hovedstad i hvilket baltisk land.

Men det ændrede sig

Fra 1992 til 1997 arbejdede jeg som afdelingschef i Forsvarsministeriet. Den nye forsvarsminister Hans Hækkerup ønskede at indlede et samarbejde omkring Østersøen med de baltiske lande, Polen og Rusland – især med henblik på St.Petersborg og Kaliningrad. Vi indgik bilaterale aftaler med alle fem lande i 1993, og så kom tanken om at hjælpe balterne med at oprette en fredsbevarende bataljon (BALTBAT). Vi fik først de andre nordiske lande med på ideen, siden

også Tyskland, Storbritannien, Frankrig, Holland og USA. I løbet af 3 år oprettede vi og uddannede den baltiske bataljon til at tage med os til fredsbevarende operationer i det tidligere Jugoslavien. Vi havde 4 formål: At få balterne til at arbejde sammen. At få de bidragydende lande til at arbejde sammen. At få balternes flag lidt klarere på lystavlen i FN. Og endelig at gøre balterne parate til NATO-medlemskab. Jeg blev formand for den politiske styregruppe og arrangerede møder hver tredje måned og besøgte alle 3 baltiske lande en gang i kvartalet for at koordinere projektet. Det lykkedes og siden fulgte et flådesamarbejde (BALTRON), et flysamarbejde (BALTNET) og samarbejde om officersuddannelse (BALTDEFCOL). Jeg fik en masse venner i de baltiske lande, som jeg stadig har.

Efter Forsvarsministeriet blev jeg ambassadør i Litauen fra 1997 til 2001. Og på det tidspunkt var der gang i samarbejdet. Vi støttede balterne på det statslige niveau. Vi havde eksperter i de baltiske landes ministerier, der hjalp med at blive parate til at blive medlemmer af EU og NATO. Jeg oplevede selv, at det litauiske udenrigsministerium sendte udkast til deres rapporter til EU og forsvarsministeriet deres rapporter til NATO for at vi kunne gå dem igennem og rette til – en fantastisk tillid landene i mellem. Men også øststøtten generelt og ikke mindst demokratistøtten medførte en fantastisk udveksling. Mange unge baltere kom til Danmark på højskoleophold og lærte vort land at kende. Venskabsbyerne blomstrede. Frivillige foreninger, Rotary og andre sendte hjælp og udstyr til baltiske hospitaler, børnehjem og ældreboliger. Det var en stor fornøjelse at sætte det danske flag på bil og køre ud i landet. Overalt blev man mødt med tak for hjælpen.

I 2001 tog jeg hjem og blev Direktør for Dansk Udenrigspolitisk Institut(DUPI), senere DIIS. Herfra kunne jeg følge, at de baltiske lande blev medlemmer både af NATO og EU og fra 2005 til 2010 blev jeg ambassadør i Moskva, hvor jeg desværre også kunne følge den økonomiske krise komme til

Den danske Ambassade i Riga

især Letland og Litauen. I 2010 kom jeg så tilbage til Østersøens strande som ambassadør i Riga. Og der oplevede jeg jo så forskellen. Forholdene mellem Danmark og Letland var blevet ”normale”. Letland var fuldt medlem af NATO og EU. På mit første møde med lettiske politikere kritiserede de nordiske – især svenske – banker for deres bidrag til krisen. Senere kom der kritik af danske grise-

farmere og aggressive investorer, og når jeg så problemer i Letland, hvor jeg synes vi skulle hjælpe, så kneb det med interessen hjemme. Først gik strømmen i en tredjedel af Letland midt om vinteren. Jeg spurgte beredskabsstyrelsen og fik besked på, at ”det kunne være farligt”. Senere sad skibene fast i isen i Riga-bugten og jeg spurgte Søværnet om lån af isbrydere. Men besætningen var optaget andre steder. Øststøtten var forbi, demokratistøtten væk, og mange danske kommuner sammenlagte. Så i dag blafre det danske flag ikke helt så stolt, men gudskelov er der jo stadig frivillige organisationer, der holder fast i samarbejdet, enkelte venskabsbyer, vores danske højskole m.fl.

PC

Letlands præsident Andris Bērziņš giver akkreditiver til Letlands kommende ambassadør i USA, Andris Razāns

Hidtil har Andris Razāns beklædt stillingen som ”Under-Secretary of State”, politisk direktør i Udenrigsministeriet. Fra 2005 til 2009 var Razāns ambassadør i Danmark.

Letlands ambassadør Andris Razāns præsenterede sine akkreditiver til den amerikanske præsident Barack Obama den 30. juli, ved en officiel ceremoni i Det Hvide Hus.

Eastern Europe and EU

Af Andris Razans

Tidligere lettisk ambassadør i Danmark, nu ambassadør i USA

Process of Eastern Europe's integration into the EU reviewed at consultations of political directors from Baltic states and Germany.

On 20 June the Ministry of Foreign Affairs hosted the annual consultations of political directors from the ministries of foreign affairs of the Baltic states and Germany. The parties discussed the process and goals of eurointegration of the Eastern Partnership countries, and the means for achieving those goals. Another topic for discussion was the current cooperation between the European Union and Russia and its prospective development. The consultations also devoted attention to issues on the current international agenda: the transition process in Afghanistan and the state of play in the negotiations on Iran's nuclear programme.

The consultations were chaired by Andris Razāns, Political Director at the Ministry of Foreign Affairs of Latvia. Estonia was represented by the Political Director of the Foreign Ministry Sander Soone; Lithuania, by the Political Director of the Ministry of Foreign Affairs Vytautas Leškevičius; and Germany, by the Political Director of the Federal Foreign Office Dr. Hans - Dieter Lucas.

Danske og lettiske kommuner – Nye perspektiver for samarbejdet

De sidste 20 år har budt på mange succesfulde aktiviteter mellem kommuner i Danmark og Letland. Men spørgsmålet er, om tiden ikke er inde til at nytænke kommunernes dansk-lettske samarbejde.

Af Peter Fjerring

medlem af Foreningen Danmark-Letland og tidligere venskabsbykoordinator i Kommunernes Landsforening

Tilbage i 1990'erne indgik en lang række danske kommuner et samarbejde med kommuner i Letland. Enten i form af venskabsbyer eller aktiviteter under de mange støtteordninger, der var dengang – Udenrigsministeriets demokratifond og andre former for øststøtte.

Pionerarbejde

Dengang var kontakt til Letland noget nyt og uprøvet. Det var virkelig pionerer i danske kommuner, der gik i gang med samarbejde med lokale myndigheder i Letland, der få år forinden havde genvundet sin uafhængighed fra Sovjetunionen.

Man startede helt fra bunden af. Med at lære letterne om kommunestyre, lokaldemokrati og miljøbeskyttelse. Og med at indsamle brugte computere, skolemøbler og kontorudstyr til lettiske kommuner. Senere kunne danskerne også hjælpe de lettiske kommuner med information og vejledning om

En af de mange aktiviteter i Bramsnæs (siden 2007 en del af Lejre Kommune) var foræringen af en skolebus til den lettiske venskabsby Ģibuļi. Foto: Erik Mikkelsen.

EU-forhold i årene frem til Letlands optagelse i EU i 2004. Det vigtigste var imidlertid det personlige møde mellem mennesker i skoler, foreninger og kulturliv. Det var en mellemfolkelig kontakt, der var stort set umulig før Letlands uafhængighed i 1991, og samarbejdet tilbage i 1990'erne bidrog til at lettiske borgere kunne få kontakt til udlandet og lade sig inspirere af det danske samfund. Ligesom det for os danskere var berigende at lære Letland og letterne at kende. Lejre er en af de kommuner, hvor utrolig mange borgere har været involveret i samarbejde med Letland. Lejre har faktisk tre venskabsbyer i Letland, da de kommuner, der blev lagt sammen i 2007 (Bramsnæs, Hvalsø og Lejre), hver havde en lettisk venskabsby. I den nye kommune har man valgt at forsætte med alle tre forbindelser – indsatsen er i høj grad båret af personlige relationer med en rigtig solid holdbarhed.

Nye tider

Men tiderne ændrer sig. Letland har været gennem en rivende udvikling med økonomisk omstilling, EU-medlemskab og international orientering. Og Letland har ligesom Danmark gennemført en kommunalreform, der har medført større og mere effektive kommuner.

Et samarbejde anno 2012 mellem danske og lettiske kommuner har altså ikke samme skær af bistand fra Danmark til Letland som i 1990'erne. Der er tale om et mere ligeværdigt forhold.

En anden ændring ligger i synet på venskabsbyer. Det gælder ikke bare de dansk-lettske venskabsbyer, men venskabsbysamarbejdet i almindelighed. Der er stadig et ønske om mellemfolkelig kontakt og skoleudveksling på tværs af landegrænser, men kommunerne har begrænset tid og penge til venskabsbyer. Og der er meget fokus på, at der skal komme resultater og merværdi ud af venskabsbysamarbejdet.

Samtidig har der været en udvikling, hvor kommunernes fokus i højere grad er blevet udveksling af viden og erfaringer med venskabsbyerne. For eksempel er man i venskabsbysamarbejdet mellem Vesthimmerlands Kommune og Sigulda nået frem til en fælles interesse i at lære, hvad man hver især gør for at styrke turisterhvervet.

Vi ser efterhånden også, at kommunerne har mange andre former for internationale aktiviteter end lige venskabsbysamarbejde.

Et godt eksempel er et projekt med studiebesøg og fælles arbejdsgrupper, som Guldborgsund Kommune og Daugavpils gennemførte i 2009. De er ikke venskabsbyer, men havde et samarbejde om et projekt, der opnåede ekstern finansiering fra en støtteordning. Projektet gik ud på, at de to kommuner lærte hinandens erfaringer med offentlig ledelse og økonomistyring at kende. En særlig interesse i projektet var de kommunesammenlægninger, som begge kommuner havde været igennem.

Rīga har siden 1989 været venskabsby med Aalborg. De to byer har gennemført et stort antal udvekslinger inden for skole og uddannelse. Foto: Ilmars Drilins/norden.org.

13 dansk-lettiske venskabsbyer, men flere af dem er ikke aktive.

Samtidig er det vigtigt at være åben over for andre former for kontakt end lige venskabsbyer. Et tidsbestemt projekt (som i Guldborgsund Kommune) eller samarbejde i form af studieture, medarbejderudveksling eller uformelle netværk, hvor de danske og lettiske kommuner ikke nødvendigvis er venskabsbyer, kan i visse situationer være den optimale løsning.

Perspektiver for fremtiden

Perspektiverne for det dansk-lettiske samarbejde ligger i at finde frem til nye områder af fælles interesse. Om det så drejer sig om folkesundhed, miljø, erhvervsudvikling, digitalisering i den offentlige sektor eller noget helt andet.

At styrke udvekslingen af viden og erfaringer mellem kommuner i Danmark og Letland kan i de kommende år give venskabsbyerne en tiltrængt vitaminindsprøjtning. Der er i dag

Det dansk-lettiske samarbejde befinder sig i dag i en anden fase end for tyve år siden. Men aktiviteter mellem medarbejdere og borgere i danske og lettiske kommuner er stadig lige vigtigt. Det bliver spændende at følge arbejdet i de kommende år.

Dansk-lettiske venskabsbyer:

Frederiksberg - Cēsis

Glostrup - Talsi

Guldborgsund - Liepāja

Høje-Taastrup - Valmiera

Køge - Dundaga

Lejre - Ģibuļi

Lejre - Kandava

Lejre - Mērsrags

Mariagerfjord - Viesīte

Silkeborg - Gulbene

Vejle - Jelgava

Vesthimmerland - Sigulda

Aalborg - Rīga

PF

Kort nyt, Latvian Institute

Letland har haft den største vækst i bruttonationalproduktet (BNP) blandt de 27 EU-lande i første kvartal af 2012

Ændringen i forhold til samme kvartal året før viser en 5,5% stigning. Letland er tæt efterfulgt af sine baltiske naboer, Litauen og Estland, der har registreret en 4,4% og 4% vækst.

Kort nyt, Latvian Institute

Letlands eksport steg 11,4% i januar-april i forhold til sidste år

Letlandssamarbejde i 15 år

I Bramsnæs og Lejre Kommune. Samarbejdspartnere i Letland: Gibuli, Kandava, Mersrags og Talsi.

Af Erik Mikkelsen

På vegne af komiteerne i Lejre Kommune

Formand for Talsiafdelingen og Internationalt Forum i Lejre.

Inden kommunalreformerne i henholdsvis Danmark og Letland, samarbejdede Bramsnæs Kommune og Gibuli Kommune i Letland indtil 2007, hvor Bramsnæs blev en del af Lejre Kommune. Samarbejdet fortsatte nu som samarbejdet mellem Lejre og Gibuli. Efter den lettiske reform i 2009 hedder samarbejdet med Letland nu Lejre kommune og Talsi kommune.

Desuden har der tilsvarende været samarbejde mellem Hvalsø Kommune og Mersrags Kommune samt mellem gamle Lejre Kommune og Kandava.

Indtil videre er samarbejdet med de 3 lettiske kommuner fastholdt, idet Lejre Kommune har venskabsaftaler med Mersrags Novads, Kandava Novads og Talsi Novads.

Dette indlæg vil hovedsageligt være baseret på venskabs-samarbejdet mellem Gibuli og Bramsnæs og senere mellem Lejre og Talsi.

Samarbejdet mellem Bramsnæs og Gibuli, som blev påbegyndt i 1997, har været meget frugtbart for begge parter. Det foregik ikke på det politiske niveau, men på en platform, hvor Letlandskomiteen i Bramsnæs var kommunalt forankret og godkendt og med repræsentation fra kommunalbestyrelsen.

I de 15 år, som samarbejdet med Letland har fundet sted, er der foregået mange spændende aktiviteter.

Dansk-lettisk kulturuge i Bramsnæs, ungdomsgruppe på besøg i Gibuli i 1998, deltagelse i sang- og dansefestivalen med ca. 40 personer hver gang, forsendelser/aflevering af

pc-udstyr, bus og ambulance, stort musicalsamarbejde som foruden Gibuli og Bramsnæs også involverede Druva Kommune, sommerlejr i Gibuli, kulturuddannelsesprojekt for ungdommen, ungdomsudveksling, udvekslingsstudenter, ungdomskonferencer, SSP-samarbejde, politisamarbejde, lærerudveksling, loppemarked i Bramsnæs/Lejre, korsarbejde/besøg, kulturmøde i Lejre og meget mere.

Mange borgere i Bramsnæs/Lejre har haft mulighed for at møde letterne, besøge letterne, være sammen med letterne, lave aktiviteter sammen med letterne.

Fra meget unge til ældre borgere har der været møder/besøg. Vi har i samarbejdet været med til at give vores borgere i Bramsnæs/Lejre en oplevelse af en anden kultur, en oplevelse som har været særdeles berigende for begge parter.

Unge mennesker har oplevet letternes fantastiske gæstfrihed og hjertevarme. De har oplevet at de materielle forhold ikke nødvendigvis har indflydelse på samværet mellem mennesker, eller betydning for, hvordan man er som menneske.

Erik, Jolanta og Lisbet til sangfestival 2003

De har mødt viljestærke og stolte mennesker i Letland, som har kunnet vise andre veje for et godt liv.

Mødet mellem pensionister fra Letland og Danmark, både i Danmark og Letland, gav et meget præcist billede af den

menneskelige dimension i møderne. Begge grupper har oplevet deres samfund i mange forskellige udgaver og mødtes derfor også med stor respekt for hinanden. Og oplevede meget stor glæde ved samværet og meget stor lyst til at for-

stå hinanden og nyde hinandens samvær.

Et ord, som altid vil være på læberne, når vi snakker samarbejde, er respekt. Respekt for vores venner og deres situation samt deres måde at takle den på. De har gennemlevet hårde tider efter de er blevet et selvstændigt land. Alligevel oplever vi i den del af Letland, hvor vi kommer, en meget stor grad af optimisme og vilje til at klare udfordringerne.

Vi oplever ikke, at letterne indleder vores besøg med at beklage deres økonomiske situation. Derimod oplever vi, at de ofte viser de fremskridt, der har fundet sted siden sidst. Det kan godt være fremskridt, som nogle danskere ikke finder særligt store, men som for letterne er en stor forbedring. Deres optimisme kunne vi godt importere.

Respekt kan også bruges, når vi taler om respekt for andre mennesker. Respekt og opmærksomhed. Når vi kommer til Letland, bliver vi altid godt modtaget. De er altid klar til at mødes med os. Flaget er oppe, de venter os, og inden vi tager hjem, er der en lille gave til os.

Den opmærksomhed som letterne viser os, varmer og giver

Erik, Jolanta og Lisbet til sangfestival. Jolanta Ozola, har været vores vigtigste samarbejdsperson i Gibuli i de mange år.

De 2 billeder på disse sider er fra Bramsnæs Ungdomsskoles musical i 2005, hvor vi i Pastende i Gibuli spillede Blues Brothers. Musicalsamarbejdet var noget af det ypperste vi har lavet på ungdomsområdet. Det begyndte med et stort fælles musicalprojekt, og endte med at vi flere gange tog til Letland for at spille vores musical i Gibuli.

følelsen af at være velkommen, af at have gode venner. Vi har hørt mange bemærkninger om de kulturelle og materielle forskelle der er. Vi har oplevet at nogle danskere leder efter at blive bekræftet i, at letterne har et dårligere liv end vi danskere. Levestandarden er lavere osv. Det er vores indtryk, at nogle danskere er tilfredse med at konstatere, at vi har det meget bedre i Danmark.

Men har vi det? Er vi bedre mennesker? Lever vi et bedre liv? Er vi klogere? Næppe!

Når unge mennesker har været på besøg i Letland, har de ændret syn på de ydre faktorer som huse, mad m.v., som lige pludselig viser sig at være uvæsentlige forhold i relation til det dejlige samvær, som de oplevede, de kunne have med letterne. De oplevede andre værdier i samværet.

Der er sket mange ændringer i Letland gennem de mange år, vi er kommet der.

Ind imellem med nogle økonomiske nedture, men alligevel sker der hele tiden fremskridt. Og frem for alt og til trods for vanskelige forhold, arbejder man ufortrødent videre med at skabe en spændende tilværelse ude i kommunerne.

Letterne søger gerne ud. De er åbne for inspiration ude fra og vil gerne lære af andres erfaringer på de områder, hvor det er muligt.

Det har været svære tider for de unge, og derfor er en del rejst ud af landet til andre EU-lande, hvor det var lettere at finde arbejde og nye udfordringer. Men der er en tendens til, at en del af disse er på vej tilbage igen.

Og vi kan håbe for Letland, at de ressourcestærke bliver i Letland og at de, som er rejst ud, kommer tilbage igen.

Samværet med letterne har været en fantastisk oplevelse. Og vi arbejder ihærdigt for, at samarbejdet skal fortsætte med mange spændende udfordringer og fælles oplevelser som resultat.

– Hvorfor? – Fordi det nu igennem 15 år har beriget alle involverede fra begge lande.

EM

Lejre besøger Kandava

Kandava kommune i Letland havde gæster fra Lejre Kommune i Danmark

Fra Kandava Rådhus

Oversat af Anita Vizina Nielsen, medlem af bestyrelsen

Den 18/4-12 havde beboerne i Kandavas Kommune gæster fra Lejre Kommune. De besøgte Rådhuset og mødte kommunens folk. Delegationen besøgte foreningen Dziveprieks i Vanes kommune. Denne uddannelsesinstitution blev grundlagt som en privat institution, hvor man kan tage en erhvervsuddannelse. I skolen kan de unge blive uddannet som snedker, syersker, kok eller mekaniker. Efter at de danske gæster havde set skolen, havde de mange spørgs-

mål. Danskerne kunne se, at skolen arbejder med frivillige medhjælpere og donationer. Desuden besøgte gæsterne et værested, hvor de spiste mad, som de syntes smagte fint. Og til sidst gik gæsterne en tur, en "Promenade", hvor de skulle gå på 7 broer og springe gennem en figur 7 gange.

Efter gåturen blev der diskuteret om kommunernes forskelle og ligheder, og om de respektive prioriteter. Man fandt ud af, at man havde næsten samme prioriteter: sundhed, samfund, sund natur og sund økonomi. Den danske delegations leder Hans Olsen sagde: Vi sår og derefter skal vi høste. Men Rolands Barenis svarede, at som vi sår skal vi også høste.

2007 havde Danmark besøg af en danse gruppe fra Kanda-va, en harmonika duo og Kandavas kunstscoles leder Erika Klauberga med en kunstudstilling, som skolens elever havde lavet. Desuden deltog Kurzemes (Mersraga og Pa-stendes) delegation i Lejre kommunes fest i Hvalsø by.

2008 havde danskerne inviteret letterne til at deltage i kulturdage i Lejre med Zemites pigeor.

2009 besøgte en ungdomsgruppe fra Lejre Kandava.

I Kandava har vi 2 internationale planer, hvor der er deltagende kunstnere fra Danmark (Pernille Mejslov, Elina Søndergaard, Hans Jakobsen). I år skal 2 kunstnere til Danmark, for at deltage i det første møde.

2.07.2012
får vi gæster
- et kor - 45
mennesker
fra Brams-
næs, som
skal synge
og arbejde
sammen med
vores kirke-
kor fra Kan-
dava.

Glimt fra de første år i frit Letland

Af Nete Thomsen

Forhenværende sproglærer, arbejdet som engelsklærer gennem flere år i Riga og Ragana i Letland

De baltiske lande genvandt deres selvstændighed i sensommeren 1991, og sidst på året var jeg en tur i Riga for at se på et job som engelsklærer på et erhvervsgymnasium. Jeg tog jobbet og 5. januar 1992 kl. 9.00 blev for bestandigt prentet i min erindring. Da trådte jeg for

allerførste gang ind i en lettisk gymnasieklasse helt uden reel viden om elevernes formåen i det fag, jeg skulle undervise dem i, og helt uden egne kundskaber i skolens to sprog, russisk og lettisk.

Med hjælp fra de elever, som kunne mest engelsk og en pige, som talte flydende fransk, fik jeg klassen forklaret, at vi hver især var lige ansvarlige for at dette skulle lykkes. De allerfleste var ivrige efter at lære engelsk og skolen kunne ikke skaffe andre engelsklærere.

Jeg var på kontoret blevet pålagt som min vigtigste pligt at føre dagens protokol, så efter introduktionen startede jeg navneopråbet – til stor moro for klassen, for jeg udtalte jo de fleste navne helt forkert. Eleverne lærte mig at sige deres navne korrekt, og under megen munterhed kunne vi efter navneopråbet gå videre til egentlig undervisning. I løbet af ganske kort tid kunne jeg konstatere, at enkelte beherskede et brugbart basisengelsk, en del kunne nogle få faste udtryk og rigtig mange var lige så blanke i engelsk som jeg i lettisk. Timen endte i en dejlig positiv stemning, og jeg gik glad og fro til lærerværelset for at hente protokollen til den næste time med den russiske parallelklasse. Jeg gentog introduk-

tionen, som næsten alle umiddelbart kunne forstå og slog så op i protokollen, - nu kendte jeg jo proceduren, - bøø! Et overset problem. Den var naturligvis skrevet med kyrilisk skrift, som jeg jo ikke beherskede. Jeg så vist temmelig dum ud! Et par piger måtte hjælpe mig med navneopråbet. To store drenge rejste sig, sagde en masse til mig og forlod så klassen med et ordentligt smæk med døren. Efter timen spurgte jeg et par elever, hvad der var blevet sagt og fik at vide, at de virkelig ikke ville finde sig i at blive undervist af en udenlandsk ignorant, som end ikke beherskede russisk; enhver vidste jo, at det var fællessproget blandt veluddannede mennesker i verden over! De to drenge kom aldrig tilbage, - det var en reaktion, jeg oplevede i flere variationer over de næste år. Behøver jeg at fortælle om mit humør, da jeg kom tilbage til lærerværelset?

Langt de fleste lettiske elever kom fra provinsen, hvor der godt nok havde været engelsktimer på skemaet, men aldrig vist sig en engelsklærer, hvorimod samtlige russiske elever

Nete hejser vand op fra brønden på Rite Højskole

var fra Riga, hvor særligt de russiske skoler havde fungeret udmærket og eleverne derfor alle kunne en del engelsk, - enkelte var meget dygtige. Skolen stillede en udmærket toværelses lejlighed til

rådighed for mig, men anden vinter derovre var jeg alligevel lige på nippet til at give op, da temperaturen intetsteds indendørs nåede over 5 grader. Jeg prøvede at omdanne alle fælleskøkkenets gryder til varmeapparater ved at stille dem i mit soveværelse fyldt med kogende vand, men den gnavnende kulde lod sig ikke fortrænge. Så pludselig en dag kom der varme i radiatorerne og kort derefter også varmt vand i hanerne. Hvilken fryd! Men allerede næste dag stod jeg med et nyt problem, - hvordan få temperaturen ned under 30 grader? Mine kolleger forstod ikke rigtig mit spørgsmål, - du skal da bare åbne altandøren!

En dag i 1992 gik jeg til min elevator. Der stod to herrer og småsludrede - på dansk. Den ene besvarede min hilsen med et vantro "hvem fa'en er du?" De var på vej til lufthavnen, og vi aftalte at mødes senere på ugen på Odense tekniske Skole. Mødet resulterede i, at jeg blev ansat de næste ca. 4 år i et større "opgradering projekt". Det hjalp på min økonomi og på forsyningen med undervisningsmidler til gymnasiet, da OTS fandt det helt i orden, at deres materialer også blev brugt på skolen, - de var yderst hjælpsomme og meget rundhåndede.

De første år tog det urimeligt megen tid at skaffe sig mad. Gik jeg lørdag formiddag i det lokale "supermarked" havde de måske brød, men ej mælk; så måtte jeg derned igen om eftermiddagen, hvor det sandsynligvis forholdt sig omvendt. Vareudvalget var begrænset til det helt banale. Man skulle ved hvert besøg stå i kø udenfor en halv til hel time, og vinteren bød i månedsvis på 10 til 20 minusgrader. (Jeg priste mig lykkelig for mit gode termotøj fra Upernavik). Det hændte, man kunne købe lidt gode ting - frisk fisk, ost, kød, frugt - på markederne, men som oftest lød der et rungende njet som svar på min pegen på en vare. Jeg var tydeligvis udlænding, og sådanne skulle man ikke mænge sig med! Mange handlende solgte kun til deres egne, dvs. letter til letter og russere til russere. Og der stod jeg og var ingen af delene. På det lettiske lærerværelse holdt man hver dag "sammen-

skudsgilde” med de madder, hver enkelt havde med hjemmefra. Jeg blev straks fritaget for at lave madder for jeg sørgede for at der hver dag vankede ægte kaffe med sukker! Ganske uhørt! Viceinspektøren påstod senere, at de lettiske læreres fravær var faldet markant efter min – og kaffens – ankomst, for hvem ville frivilligt gå glip af dagens højdepunkt, - en kop ægte kaffe. Foruden kaffe og sukker slæbte jeg de første par år en alenlang liste af

Nete fejrer Veltas 60 års fødselsdag i Letland

praktiske ting derover: spritpenne, brugte lærebøger, toilet-papir, grøntsags frø, kridt, gazebind, sæbe, peber, tavlemaling, kuglepenne m. m. m. alt pakket i særskilt kuffert. SAS så med stor velvilje på overvægten, når jeg forklarede, hvad det var, og bad dem selv kigge efter. Kun en eneste gang i alle årene måtte jeg betale overvægt, - og det på et fly med i alt fem passagerer. Over årene bedredes de materielle kår derovre og opgaverne skiftede.

Allerede i efteråret 1991 blev Lettisk-Dansk Forening stiftet, så man kunne tilbyde dansk undervisning, straks jeg slog mig ned i Riga i januar 92. De næste fem – seks år var tilslutningen til kurserne aldeles overvældende, og vi havde

bl.a. den glæde i samarbejde med Det danske Kulturinstitut at kunne sende adskillige kursister på højskoleophold i DK. Nu 20 år efter de spændende omvæltningstider mødes jeg stadig hver gang jeg besøger LV med foreningens første formand og fire deltagere fra det allerførste kursus, - alle personlige venner.

Lettisk-Dansk Forening ønskede at bruge mig i sit kulturelle arbejde – også ude i provinsen. Jeg syntes ikke rigtig, jeg magtede opgaven på det forventede niveau, så det endte som regel med, at jeg drog ud med et diasshow fra min tid i Nordgrønland. Publikum fandt det meget eksotisk. Desværre blev min fremviser og mine hundrede bedste billeder stjålet fra Nordisk Bibliotek. Blandt foreningens mange aktiviteter var også korudveksling. Det fine Kekavakor vakte begejstring i Sønderjylland og på Fyn, og fynske folkekor blev beundret rundt om i Letland.

Efter ca. 6 år i Riga sendte OTS mig til Kaunas i Lithauen. Skolearbejdet gik fint, men jeg faldt ikke rigtigt til der, nok mest fordi jeg var doven og ikke orkede at gå om bord i endnu et baltisk sprog. Jeg vendte hjem i den tro, at min tid i Baltikum var slut. Men efter få uger hjemme blev jeg kontaktet af en lille dansk gruppe, som bad om hjælp til et projekt, de havde under opbygning i en mindre provinsby. Jeg tog med dem til Ragana og endte med at arbejde endnu nogle år i LV. Men det er en helt anden historie, hvor blandt meget andet også Rite Højskole optræder.

NT

Kort nyt, Latvian Institute

Parlamentet godkender en gradvis forøgelse af pensionsalderen til 65 år.

Pensionsalderen i Letland vil blive gradvist hævet mellem 2014 og 2025 fra de nuværende 62 år til 65 år.

FDL 20 år

Af Anne Fraxinus

Foreningens kasserer, medinitiativtager til foreningen i 1992

I anledning af 20 års jubilæet har jeg fundet referatet fra den stiftende generalforsamling frem. Generalforsamlingen var annonceret i Politiken nogle dage forinden:

Foreningen Norden i København har haft en del forbindelse med Letland, siden landet blev selvstændigt, og nu forsøger nogle af medlemmerne at starte en dansk-lettsk forening. Det sker ved en stiftende generalforsamling 6. august kl. 19.30 i Medborgerhuset, Norgesgade 3 i København. Alle interesserede har adgang og kan få de nødvendige forhånds-oplysninger hos Lisbet Dyrehøj på tlf. 31 58 64 40.

Som det fremgår af uddrag af referatet på næste side, var det kun en lille håndfuld entusiastiske og på forskellig vis allerede Letlandsinvolverede, der mødte frem. Jeg kan henvise til forordet i foreningens 10-års jubilæumsskrift, hvor bl.a. grundlaget for foreningen beskrives. Et uddrag af forordet kan læses på siden efter referatet af generalforsamlingen og i sin fulde udstrækning på hjemmesiden www.danmark-letland.dk, I 1992 havde vi 12 privatpersoner og 2 virksomheder/organisationer som medlemmer. Heraf har Lisbet Dyrehøj, Evy Holmberg (der dog nu er afdøet ved døden), Henrik

Weyde-Andersen, Dora Bentsen, Karen M. Andersen, Brøndbyvester Kirke og undertegnede været medlem i alle årene 1992-2012.

Og det gik hurtigt med at få nye medlemmer; som det ses af blad nr. 2, 1993 var der i april måned 35 medlemskaber og ved årets udgang 90!

fortsættes side 38

Referat af stiftende generalforsamling i Foreningen Danmark-Letland,
torsdag den 6. august 1992 i Medborgerhuset, Norgesgade, København S

Generalforsamlingen var indkaldt af Lisbet Dyrehøj og meddelt i Politiken den 30.7.1992 (med rettelse af tlf. nr. den følgende dag). Der var kommet flere henvendelser.

Lisbet Dyrehøj fremhævede, at opgaverne i relation til Letland er så store og krævende, at det er vigtigt at være mange om arbejdet. På områder som sundhed, medicin, skole, undervisning, ligger der navnlig meget store opgaver

---

Et medlemsblad/ nyhedsbrev fandtes meget ønskeligt at få startet op. Endelig ville det være en vigtig generel opgave for foreningen at skabe og opretholde kontakt til andre Letlands-interessererede kredse/ sammenslutninger i Danmark og andre lande.

Til bestyrelse for foreningen valgtes følgende 5 deltagere:

Lisbet Dyrehøj,	Birte Franck,
Anne Fraxinus,	Flemming Paulsen,
Morten Storch	

Projektforslag:

Udstilling/besøg af 2-3 kunstnere/kunsthåndværkere fra Letland

Skabe interesse for lettisk kunst (købe værker til en samling) (Sponsorstøttet).

Forsyning af hospital for engelsk-syge børn

Kontakt mellem sportsungdom i Danmark og Letland

Kontakt mellem hestesportsinteresserede

Skabe interesse for lettisk litteratur. Oversættelser. Købe værker til bibliotek. (Sponsorstøttet).

Fremme lettiske studier ved danske læreanstalter

Uddrag af forord i årsskriftet for 10 års jubilæet.

”I slutningen af 1980’erne begyndte Foreningen Norden at arrangere rejser til de indtil da næsten glemte baltiske lande. Disse var ganske vist stadig en del af Sovjetunionen, men fornemmelsen af et fællesskab mellem Baltikum og Norden voksede frem igen og medlemmer af Foreningen Norden interesserede sig for både befolkningerne og den politiske udvikling frem mod den syngende revolution.

Nogle af medlemmerne fra Foreningen Norden fandt, at der var basis for at danne en selvstændig venskabsforening for det bilaterale samkvem mellem Danmark og Letland, og der blev derfor indkaldt til stiftende generalforsamling i august 1992.

Idegrundlaget for foreningsdannelsen ses da også i formaalsparagrafferne at ligne det velkendte koncept fra Norden, nemlig et folkeligt forankret demokratisk grundlag for samarbejde mellem det danske og det lettiske folk om ideer, kultur, oplysning og udvikling, uden at der lægges en bestemt religiøs eller politisk ideologisk tankegang til grund for samarbejderne.

Fra at være initiativtager har foreningen i ret høj grad udviklet sig til at være en slags paraplyorganisation, mange af medlemmerne har egne kredse, grupper, selskaber, som har tæt samarbejde med venskabskirker, menigheder, skoler, kommuner og institutioner i Letland.

Det, foreningen nu kan tilbyde disse aktive grupper, er gensidig orientering om tiltag, problemløsninger og udvikling forskellige steder. Fra begyndelsen har det været vigtigt med et bredt orienterende medlemsblad, en landsdækkende forening kan af geografiske grunde med stor medlemsspredning ikke holde arrangementer med foredrag ret mange steder for fulde huse, men et medlemsblad når frem til alle. Det har til stadighed været et ønske, at medlemmerne rundt om i landet også skulle bygge lokale netværk op, som underafdelinger til foreningen, og det er måske noget af det, der kan fremmes i de kommende år.

At være venskabsforeningen i en sådan tid er en udfordring, der kræver, at vi lytter til vore samarbejdspartnere og ikke tror, at vi ved, hvordan alt skal gøres.

Det har haft stor betydning, at de initiativer og kontakter, som Foreningen Danmark-Letlands medlemmer har involveret sig i i disse 10 år, er blevet vedligeholdt, at det ikke har været engangsforeteelser, at der dukkede nogen op, som skulle have nysgerrigheden stillet og derefter forsvandt igen, men at bekendtskaberne har fået lov at gro og uddybes.

Foreningens mange aktiviteter gennem årene havde ikke kunnet finde sted uden de mange aktive medlemmer og uden det gode samarbejde, der har været både med Letlands ambassade i Danmark og med Danmarks ambassade i Letland, med det Danske Kulturinstitut i Riga og i København, med andre venskabsforeninger rundt om Østersøen, med Østersørådets menneskerettigheds- og demokrati-kommisærer, og med de mange politikere på både Folketings, amts og kommunalt plan, som har bakket aktiviteter op.”

Forordet var skrevet i et samarbejde mellem Lisbeth Dyrehøj (formand 1992-99) og Kirsten Gjaldbæk (formand 1999-) og kan læses i sin helhed på www.danmark-letland.dk

FORENINGEN

DANMARK - LETLAND'S

MEDLEMSBLAD

Nr. 3, april 1993

Det går frit fremad med foreningen! Vi er nu godt 35 betalende medlemmer - derudover har flere givet tilbaget om at stille arbejdet.

Lisbet Dyrehøj, der var formand for foreningen, var flyttet til Riga, og jeg blev derfor foreningens kontaktperson i Danmark. Lisbet og jeg ringede så sammen på aftalte tidspunkter, når det var muligt at få forbindelse, andre gange sendte vi en telefax af sted med korte beskeder til hinanden om ting, der skulle gøres.

Bladet var vigtigt at få i gang så hurtigt som muligt efter foreningens start, og det foregik dengang uden scan og mails som nu: Medlemmerne var flinke til at klippe ud fra alle mulige blade og aviser og egne produktioner og sendte i små og store lapper til mig, hvorefter de med limstift blev klistret på A4 papir med lidt fotokopierede tegninger og vignetter til pynt. Hovedet på bladet blev skrevet med en smart bredkantpen - bladet blev så fotokopieret hos venner og bekendte('s arbejdsgivere!) og ofte blev der hurtigt "udsolgt", så vi måtte trykke ekstra eksemplarer i flere omgange.

I øvrigt blev flagene - det danske og det lettiske, som stadig ses på vores brochurer - håndtegnet med en bred, rød tusch på rigtig mange eksemplarer! Det lettiske var nemt nok med 2 gennemgående streger, men ved det danske fik jeg sat nogle små sorte prikker ind i masteren, som skulle fotokopieres, der, hvor der skulle være ophold i stregen til det hvide lodrette felt! Det blev slidt en del tusser op de første

år - siden fik vi fortrykt papir oven i købet med den rigtige lettisk røde, idet vi fik økonomisk støtte fra Tipsmidlerne.

Medlemsbladet måtte nogle gange sættes sammen i al hast simpelthen fordi der var så mange forskellige projekter og gøremål og dét at døgnet også dengang kun havde 24 timer. Så af og til blev det lidt i stikordsform, at jeg kunne viderebringe nyt om foreningens aktiviteter og kontaktønsker - som f.eks. i bladet nr. 2 i april 1993 - stjernerne henviser til mine bemærkninger efterfølgende:

Aktuelle sager:

Mara Kalniska, keramikker, vil i sommerens løb få besøg af Vilis Kirsteins, der er herboende lette, og som interesserer sig for kunst. - vil øse af sine erfaringer og råd i forbindelse med en udstilling i Danmark.

En kristen håndboldklub på Vesterbro vil besøge Riga en forlænget weekend i november. Vi fortælle om klubbens organisatoriske opbygning, beslutningsprocesser og om det sociale grundlag i klubben til forskel fra eliteidræt. Omkring 20 personer skal afsted og vi kontakter Uldis Strauss fra Letlands Olympiske Komité, der kan være behjælpelig med kontakter til en håndboldklub i Riga.

En arbejdsgruppe under Lystrup/Elsted sogn ved Århus forsøger at skabe interesse for at etablere et venskabsogn i Letland. Gruppen har afholdt et par møder, og vi venter spændt "startskud", hvorefter vi vil gå igang med at finde et passende lettisk sogn.

Gundse Kor får i Bededagsferien (7) besøg af 45 sangere fra Rigs Universitets kor. De ønsker at give (kirke)konserter. Sangerne kommer hertil hvis. Demokratifondsmidler, bor privat og skal få et indblik i vores demokrati bl.a. gennem besøg på Københavns Rådhus.

Danseskubben **Petergailis** kom i weekenden den 20.-23. februar for at deltage i Copenhagen Open. En virksomhed, der handler med landbrugsmaskiner havde sponsoreret bussen og rejsen herover. Vicedirektørens børn var deltagere i konkurrencen. Under den festlige dans fik vi kontakt til Aalborg Sportsdanser Forening, som mødte Uldis Lorbergs, der er lærer i Petergailis og leder af turen. Vi håber nu, at disse klubber får etableret venskablige forbindelser, og at aalborgenserne vil deltage i konkurrencer i Riga også.

Rudkøbing Efterskole havde i februar besøg af rock-bandet Whisky-Band. Een af musikernes fortælle om landbrugets forhold hvilket medvirkede til at efterskolen nu indsamler brugte landbrugsmaskiner til Liepaja-området. Samtidig er der naturligvis tanker om besøg i Letland af elever og lærere, men også om at få forklaret hvordan vi i Danmark har erfaring med andelselskaber, maskinstationer mv. Skolen er nu i kontakt med en landbrugs- og en sæftarskole, der skaffer nøjagtige navne og adresser på kommende modtagere.

Indsamlingen går over al forventning, problemet er nu transporten dertil. Vi mangler ideer til gratis/billig transport og i tilfælde af at der skal betales; hvor kan vi søge penge til formålet??? Kontakt arbejdsgruppen for landbrug - se andet steds i bladet - hvis du brænder inde med ideer til transportspørgsmålet.

*4

Ligeledes skal vi hjælpe Flyvestation Værøse med transport af hospitals- og sanitetsudstyr. Chefsergent F.K.Larsen har et stort lager af meget forskelligt udstyr: senge, hydrauliske undersøgelæstole, kirurgisk materiel med mange reservedele, handsker, nåle, vat, konserver, kiler osv., men også skriveborde, reoler og service. I øjeblikket arbejder vi på at finde en passende aftager - i samarbejde med Det Danske Kulturinstitut - og skal have sendt hjælpen derover hurtigst muligt. Anne besøgte Flyvestationen sidst i marts for at se nærmere på sagerne og for at få en pakke med smøling med til Letland i påsken.

En lærer, Peter Holm, fra Skanderborg Ungdomsskole deltog i november i en konference om ungdomsskoler i Riga. - Fik kontakt til en ungdomsskolelærer, der havde behov for AV-udstyr (allierhelst videomaskine!). Undervejs har den lettiske lærer ringet og bedt om bærmetaj i stedet. Indsamlingen blandt ungdomsskoleeleverne udvidedes først til også at omfatte Høring Ungdomsskole, og senere også nogle folkeskoler i de to kommuner. En container er nu fyldt med godt 15 m³ bærmetaj, som sendes til Letland via spedtårnfirma. Transporten betales af Lions Club i Høring og Skanderborg.

Mara Kalniskis's mand er med i en gruppe, der sørger for flagning på Riga Slot ved andre landes flagdage, f.eks. Estland og Litauens. Arbejdsgruppen for flag søgte i marts om et flag til formålet hos Danmarkssamfundet, men har desværre fået nej. Vi skulle gerne have Dannebrog op den 15. juni allerede i år! Ideer til hvordan vi fremskaffer et flag til den gode "tradition" modtages hos "flaggruppen".

*5

Dødsra

-Tetra Albertsen, der er lette, har en fætter i Letland, der netop har fået sin faders gård tilbage. Fætteren kommer til Danmark i april/maj, hvor han vil se på / købe landbrugs- og kvedforarbejdningsmaskiner. Foreløbig er henvist til H T Lynggaard på Halmtorvet, der handler med kvedmaskiner (og har gjort det med østlandene i over 30 år) i håb om at han kan give gode råd. Endvidere til maskinhandlen Birtr. Holst Sørensen i Ribe, der har specialiseret sig i at sælge brugte landbrugsmaskiner til bl.a. Baltikum. Hvem kan vi ellers henvise til???

2 unge mænd fra Smørum vil gerne i kontakt med teknik-studerende i Riga. De læser begge på HTX og ønsker at bo privat eller på kollegium til sommer. Har vi allerede kontakter af denne art?

Helene Jensen skal nu i gang med at oversætte børnebøger til lettisk. Foreløbig har Helene fået forfatterens accept til at oversætte Palle alene i Verden, Storkene på Andresens Tag, Grimms Eventyr, og ikke mindst Ib Spang Olsens Bedstemors væggtæppe. Sidstnævnte deltager selv ved trykningen for at sikre tegningernes kvalitet. Trykningen har Typograferne og bogbindernes Fagforening i samarbejde med en teknisk skole lovet at klare som led i undervisningen på skolen. Nogle arkitekter har udtrykt, at de mangler inspiration, hvorfor Helene sidst i marts hentede bøger og blade med de sidste nye tegninger hos Arkitektforlaget, som hun medbragte til Riga.

Børnehospitalet ved Sigulda har nu fået første portion vitaminpiller. Endnu har vi ikke modtaget tilbud på en stor samlet levering vitaminer, med hospitalet får nu en foreløbig portion, da de simpelthen er uddået. Samtidig overbringes to store kasser LEGO, som venligt er givet fra fabriken i Billund.

*6

*1 Mara Kalniske udstillede på et tidspunkt i slutningen af 1990'erne mener jeg, sammen med Inga Sproge og nogle tekstilkunstnere i Rundetårn.

*2 Danseklubben var i Danmark flere gange; de kom altid i en (gammel) bus. Nogle gange boede de bare i bussen, og et par gange arrangerede vi overnatning til dem, bl.a. i en hytte i Karise, hvor der var sørget for frugt og godter samt en lille pose med gaver til at tage med hjem - se også *6.

Uldis Lorbergs har jeg i øvrigt haft kontakt med gennem årene og vi havde igen i sommeren 2011 besøg af ham og fru Ilze (som faktisk skulle det vise sig var med på busrejserne) og deres 2 af nu 3 børn.

*3 Transporter var der rigtig mange af fra forskellige foreninger og sammenslutninger rundt om i landet. Der skulle udfyldes en hel masse papirer (udførsel fra EU), som skulle stemples på behørig vis, for uden stempler gik det bare ikke! Runde stempler viste sig at være mest troværdige for tolderne i Polen, Litauen og Letland, for dét var ofte ruten i bil. Med tiden fik jeg ret stor erfaring i blanketudfyldelse og stempler og var så vidt muligt behjælpelig med at få tingene til at glide via mit virke på ambassaden gennem en del år. Dérigennem fik jeg godt overblik over f.eks. busser, der skulle af sted med turister og gæster til Letland, og ofte kunne jeg koordinere mellem afsendere af hjælp med disse transporter.

*4 Foreningen blev selv dybt involveret i nødhjælpstransporter startende med denne henvendelse fra Flyvestation Værløse. En delegation bestående af en læge, en sygeplejerskechef, indkøbschefen fra Rigshospitalet, Chefsergent F. K. Larsen og jeg var på en uges besøg rundt på lettiske hospitaler, plejehjem og uddannelsesinstitutioner - og undervejs ankom forsvarets skib Slepner fuldt lastet med nødhjælp til mange forskellige institutioner, skoler, sygehuse m.v. Vi var i lettisk TV og radio, en repræsentant fra den danske

ambassade tog imod, der var 2 frømænd med ombord og der var stor ståhej og leben på kajen ved passagerhavnen i Riga med lastbiler og kranløft hele den eftermiddag!

Vi havde siden Slepner til at sejle til Riga nogle gange og havde "fast" lager i den træbygning der lå netop der, hvor Operaen ligger på Holmen i dag. Efter Slepneraturene overgik vi i øvrigt til containertransporter - jeg tror vi har sendt over 20.

*5 Da vi ikke fik støtte fra Danmarkssamfundet, greb Rita Kragh Jensen til egne lommer og betalte flaget. Det kom op på Riga Slot den 15. juni det år, men efterfølgende blev Mara Kalniskes bil og flaget stjålet! Jeg husker ikke helt nøjagtig hvad vi så gjorde, men jeg mener, at et nyt flag blev skaffet og at flagordningen fortsatte nogle år endnu.

*6 Det var i 1990'erne ikke svært at finde velvilje til at støtte Letland blandt danske virksomheder. Lego har doneret mange, mange kasser klodser, og når vi skrev rundt til firmaer i forbindelse med enten transporterne direkte til Letland, eller til lettisk besøgende her, var der stort set ingen ende på, hvor meget vi kunne samle sammen - kun tiden begrænsede os. Dengang kunne "alting" bruges: Paraplyer, appelsiner og bananer især, kaffe, skolemøbler, lamper til operationsstuer, tøj i massevis, møbler, cykler, en tankfuld dieselolie og mange, mange andre ting.

--- 000 0 000 ---

Ak, jeg bliver helt nostalgisk - og meget glad - af at tænke på disse mange projekter, der fyldte så meget.

Euforien hos danskerne har efterhånden lagt sig, men engagementet er fuldt ud til stede - det ses af de kvalitetsmæssigt rigtig gode aktiviteter, der stadig er nu - 20 år efter.

AF

Foreningen Danmark – Letland

Hvor er vi på vej hen?

*Af Kirsten Gjaldbæk
Foreningens formand*

I 2002 fejrede vi 10 års jubilæum med en hel festuge, med masser af arrangementer: kunstudstillinger flere steder, gæster fra Letland, foredrag med Helle Degn, der dengang var Østersørådets Kommissær for Demokratisk Udvikling, korkoncerter flere steder med både danske og lettiske kor, festmiddag, årsfest i Det baltiske hus og dansk-lettisk økumenisk gudstjeneste.

Dette viste med al ønskelig tydelighed bredden i foreningens arbejde, der var megen kulturudveksling, og der var også et ønske om at medvirke ved den demokratiske udvikling.

På det tidspunkt var det stadig muligt at finde støttemuligheder for studiebesøg med letter, der kom til Danmark og så på danske forhold, og støtte til at sende "Humanitarian aid" til Letland.

I årene derefter skete der mange ændringer, den danske økonomiske støtte til Østinitiativer blev ændret, og i Letland gik man målrettet efter at komme i EU og i NATO, og havde derfor størst interesse i at følge intentioner, der kom fra Bruxelles.

Men mange af de bilaterale samarbejder fortsatte støt og roligt, vi har kunnet følge det blandt vore mange medlemmer, der repræsenterer lokale samarbejder. De steder, hvor personlige venskaber er blevet udviklet, ja, der holder kontakten også ved.

Det var en stor dag, den gang da man under det danske EU-formandskab kunne fortælle, at nu var den store EU-udvidelse en realitet! Vi i Danmark mærkede det nok mest ved, at vi ikke længere behøvede at søge om visum for at besøge Letland!

Letterne gik en turbulent tid i møde, med mange ændringer i det daglige, når EU-reglerne nu skulle implementeres og de pålæg man havde fået, bl.a. angående mindretalslovgivning, skulle efterkommes. Letterne brugte dog tit udtrykket, at de nu var ”kommet hjem til Europa” igen! Men da sukkerproduktionen i Jelgava skulle lukke ned, fordi der var sukker nok i resten af

EU, ja da begyndte hverdagen, og mange begyndte igen at ønske kontakter med Danmark for at høre, hvordan vi som et lille nordisk land taklede sådanne problemer.

Da Letland skulle gennemføre en kommunalreform, var der mange studiebesøg til Danmark og fra Danmark og resultatet blev, at den lettiske reform er meget lig den danske kommunalreform.

Alt det her foregik og foregår på niveauer uden for vores forening, men vi bliver alligevel inddraget, når der kommer forespørgsler om kontakter og viden, så det vi kan se i dag er, at vi arbejder på en bredere front nu, mere med oplysning end med materiel hjælp.

Et punkt, hvor vi i Danmark måske skulle have kigget endnu mere mod øst for at se, hvordan letterne klarede det, er håndteringen af den finansielle krise i de senere år. Letland har været et af de hårdest ramte lande, men de vovede at sætte alle lønninger og pensioner (også parlamentsmedlemmernes) væsentligt ned, og er nu på vej ud af krisen! Og den statsminister, der gjorde det, blev genvalgt ved sidste valg og har nu skrevet en økonomisk lærebog om den lettiske form for krisemanagement! (Se anmeldelse side 69)

Siden 2001 har Foreningen Danmark-Letland været med i opbygningen af Østersø-NGO-Netværket. I Danmark er ca 50 foreninger, der har interesse for Østersøområdet, med i dette netværk. Det internationale netværk har medlemmer fra alle 11 Østersørådslande, og man mødes hvert år til et NGO-FORUM i det land, der har formandskabet for Østersørådet. Det har givet os en meget stor berøringsflade både her og i de andre lande. Her i Danmark har vi flere gange om året mulighed for at deltage i arrangementer om den politiske, økonomiske og demokratiske udvikling i Østersøregionen, arrangementer, som vi som en lille forening ikke selv ville kunne afholde! Vi har også gennem dette netværk vældig god kontakt til den lettiske del af netværket "Civic Alliance Latvia", som er en sammenslutning med mere end 140 lettiske NGO'er som medlemmer, hvor man laver demokratikurser, og hvor man også har direkte kontakt til den lettiske regering angående ngo-lovgivning og ngo'ers muligheder for at søge støtte via EU-projekter.

Det betyder, at vi faktisk nu både har vores personlige kontakter og venner i Letland, og samtidig kan henvise dem til relevante rådgivere i deres eget land!

Vi har de sidste 5 år deltaget i Københavns Kommunes "Internationale dage", hvor vi i en bod har haft mulighed for både at fortælle om Letland og at give smagsprøver på lettisk mad, sælge lettisk husflid og præsentere lettisk musikalsk optræden. Det er et slid at være med der, men det betyder, at Letland er synligt, og at vi i Københavns kommune

er kendte som forening.

De senere år har forandret mængden af letter i Danmark, der er nu rigtig mange, især unge, der bor her kortere eller længere tid.

Heldigvis har de fået dannet en selvstændig Lettisk-dansk Forening som et lettisksproget samlingssted, hvor også deres børn kan få en nødvendig undervisning i lettisk sprog og kultur.

De to foreninger har forskelligt udgangspunkt, især mærkes det på det sproglige, Foreningen Danmark-Letland er en dansksproget forening, hvor hovedformålet er samarbejdet mellem de to lande på det folkelige plan.

Dette samarbejde trives, både i de overordnede områder, i projekter mellem danske og lettiske institutioner (EU-midler, Nordisk Ministerråds midler), ved officielle lejligheder og i det folkeligt forankrede samarbejde.

Vi ser frem til de næste år, hvor de mange former for samarbejde og de mange fælles interesser mellem danskere og letter forhåbentlig stadig vil vokse og være udbytterige.

KG

Kort nyt, Latvian Institute

Letland registrerer den højeste stigning i industriproduktionen i EU.

I maj 2012 var stigningen sammenlignet med maj 2011 på 6%. Derefter kommer Irland med 4,4% vækst, mens de største fald blev registreret i Litauen (-14,8%), Danmark (-9,2%), Italien (-6,9%), Portugal (-6,7%) og Spanien (-6,1%).

Der var engang

Af Per Nielsen

Forfatter, oversætter, maler og grafiker

Der var engang et lettisk forlag i Danmark. Det hed Imanta. Den historie er aldrig rigtig blevet fortalt. Det vil jeg gøre nu.

Det er også en historie om lettiske flygtninge i Danmark, og den begynder, som mange af den slags skæbnefortællinger, i krigsåret 1944. Det var om efteråret, helt præcist den 13.

oktober. Den Røde Arme nærmede sig Riga, og det sidste skib gjorde klar til at forlade havnen. En lettisk familie tog en drastisk beslutning. De ville flygte, for de troede ikke på nogen lykkelig fremtid for landet under det kommende kommunistiske styre. Familien var en ung mor på 23 år, hendes lille datter og hendes forældre. Hendes mand, der var dyrlæge, var sendt til fronten. Han var blevet meldt savnet, og der var ikke meget håb om at se ham igen. Måske var han havnet i russisk krigsfangeskab, men det mest sandsynlige var, at han var død. Der blev i hast pakket nogle få ejendele og i sidste øjeblik kom de med på skibet. I de mørke nætter sejlede det ned langs Østersøkysten med kurs mod Tyskland. På denne måde nåede familien sikkert til Mecklenburg, hvorfra de måtte fortsætte videre mod vest over landjorden. I begyndelsen af maj 1945 stod familien på banegården i Flensborg og skulle beslutte, om de ville flygte videre nordover, eller om det måske var klogere at gå mod syd. Hvor ville de først møde de allierede styrker? Skæbnen ville, at det første tog, der kom, kørte

nordpå. Det tog de med. Den 6. maj 1945 kom familien til den danske grænse, hvor de blev modtaget som krigsflygtninge og sendt videre mod Sjælland. Det var ikke nogen varm velkomst. Almindelige danskere kunne ikke skelne mellem krigsflygtninge fra det forhadte tyske rige og flygtninge fra Baltikum. Da familien gik i land i Korsør, stod borgerne ligefrem og spyttede på dem. Først blev de interneret i Kobæklejren ved Køge, og senere blev de flyttet til KB-hallen i København.

Det blev til flere års ophold i flygtningelejre, og det var her den unge moder – nu er det vist på tide at fortælle, at hun hedder Enita – mødte sin kommende mand Imants Reitmanis. Han havde kæmpet som lettisk partisan mod Sovjetstyret og var også flygtet fra russerne. Men pludselig – fire år efter at krigen var slut – fik Enita besked om, at hendes forsvundne ægtemand af uransagelige veje var havnet i en flygtningelejr i England. Enita rejste til London for at møde ham igen. Men det var kun for at lade sig skille. Enita blev gift med Imants og med tiden kom der flere døtre til.

Ideen om et lettisk forlag opstod spontant i flygtningelejren. Enita og Imants var driftige folk. De var jo ikke flygtet for at få det bedre selv, men for fortsat at kunne kæmpe for et frit Letland. Det ville de ikke gøre med våben, men med bøger.

Forlaget kom til at hedde Imanta – opkaldt efter en lettisk sagnhelt, som kæmpede mod de kristne korsriddere, der invaderede Letland i 1200-tallet.

Den første primitive udgivelse kom faktisk allerede i 1946. Det var en lettisk-engelsk/engelsk-lettisk ordbog, som blev skrevet på maskine og duplikeret, hvorefter Enita syede siderne sammen. At forlaget udgav en engelsk ordbog og ikke en dansk var der gode grunde til. I lejren måtte man ikke lære dansk. Det var bestemt ikke meningen, at flygtningene skulle blive permanent her i landet. Ved nytårstid udgav de på samme vis en lettisk kalender. Forlaget Imantas første store bogprojekt var en lettisk oversættelse af Sally Salmiens berømte roman *Katrina* fra 1936, som var uhyre populær blandt letterne.

Endelig i 1949 kunne familien forlade flygtningelejren, og de flyttede ind i et lille rækkehus på Oldmarken 12 i Bagsværd. Det hus – på kun 64 m² – var ikke blot rammen om alle forlagsaktiviteterne, men blev også et samlingspunkt og kulturcentrum for eksil-letterne i Danmark. Men ud af de godt 2000 lettiske flygtninge, der i 1945 kom til Danmark, var der blot 10 år senere kun omkring 350 tilbage. De øvrige havde fortsat flugten videre til USA, Canada og Australien – så langt væk fra Sovjetunionen som muligt.

Forlaget Imanta var en con amore virksomhed og blev aldrig rigtig til et levebrød for Enita og Imants. De måtte begge to arbejde ved siden af. Inden flugten fra Letland havde Enita været i færd med at uddanne sig til dyrlæge ved Landbohøjskolen i Riga, og Imants havde studeret statskundskab ved universitetet i Riga, men i Danmark måtte de tage forskelligt forefaldende arbejde. Imants arbejdede mange år på et gartneri.

Forlaget Imanta, der først og fremmest satsede på at udgive

bøger på lettisk, måtte indstille sig på, at kundekredsen var spredt ud over hele den vestlige verden. Bogsalget foregik primært via postordre. Nu kunne man måske tro, at det var ren propagandalitteratur, som forlaget udgav, men det var langt fra tilfældet. Der blev udgivet lettiske oversættelser af værker af vestlige forfattere som f.eks. Erik Kästner, John Steinbeck, H.C. Andersen og brødrene Grimm, samt værker af de klassiske lettiske forfattere og nye værker af lettiske forfattere i eksil.

Forlagets virkelig store og ambitiøse projekt var udgivelsen af "*Latviešu tautas dziesmas*" (Lettiske folkesange) i 12 bind, 1952-1956. Udgivelsen blev finansieret gennem subscription. Efterspørgslen var stor, men alligevel var det nær gået galt. Succesen tillod, at forlaget lod anden, tredje og fjerde bind trykke samtidig. Men da bøgerne lå til indbinding, ville skæbnen at bogbinderiet brændte og alle bøgerne med. Virksomheden var underforsikret, så der var ingen erstatning til forlaget. Det var noget nær en katastrofe for det lille forlag, men det danske kulturministerium gik ind i sagen og bevilligede tilstrækkelige midler til, at udgivelsen af serien kunne genoptages. Serien var i årtier den mest enestående udgivelse af lettiske folkeviser uden for Letland. På hjemmesiden for Universitetet i Virginia, USA, kan man den dag i dag finde en digital udgave af det omfattende værk.

Forlaget Imanta udgav kun ganske få bøger på dansk, bl.a. kan nævnes Kārlis Skalbes dejlige eventyr *Missens Mølle* – udgivet i 1968 i anledning af 50 året for Letlands selvstændighedserklæring. Samme år udgave forlaget også Andrejs Eglitis' lille bønsskrift *Gud, din jord står i flammer*, oversat til dansk af N. J. Rald. I 1970 kom Pavlis Klans' *Fremmed – i et andet land*, en række prosastykker oversat til dansk af Clara Hammerich.

Alt i alt udgav forlaget Imanta langt over 100 titler – men

langt de fleste på lettisk – inden virksomheden måtte stoppe, da Imants døde i begyndelsen af 1970'erne. Enita fortsatte med at sælge af restoplagene, men hun magtede ikke at føre forlaget videre. Det var Imants, der var idealisten og ildsjælen, og først og fremmest var han forretningsmanden. Enita havde godt nok stået for meget af det praktiske arbejde så som korrekturlæsning, kontakt med trykkeri og bogbinder, samt distribution. Men at føre forlaget videre helt alene var for stor en mundfuld.

Da Enita flere år senere skulle flytte fra huset i Bagsværd, måtte hun rydde radikalt op. De sidste restoplag fra forlaget havnede i papirmøllen. Alle forlagets kataloger, papirer og dokumenter røg ud. Derfor findes der i dag ikke noget arkiv fra forlaget Imanta, hvor man kan søge oplysninger. Der er heller ikke skrevet forfærdelig meget om forlaget. Det, jeg er stødt på, er til at overskue. En artikel i *Information* 5. marts 1955, en artikel i *Berlingske Tidende* den 13. januar 1957 og en artikel i det lettiske tidsskrift *Literatūra un Māksla*, den 21. juli 1990.

Det er uhyre vanskeligt at få det fulde overblik over forlagets udgivelsesaktiviteter fra start til slut, men et lille indtryk kan man få ved at slå op i Dansk Bogfortegnelse 1955-59. Her er der en særskilt liste over bøger på lettisk udgivet af forlaget Imanta, og den fylder ikke mindre end to og en halv side.

Jo, der har en gang været et lettisk forlag i Danmark. Det er ganske vist!

PN

Symbiosen airBaltic/Foreningen Danmark-Letland

Artiklen er skrevet i et samarbejde mellem Jan Nielsen, Area Sales Manager Danmark for airBaltic og undertegnede

Af Erik Dam

layouter, detektorfører og pensioneret seminarielærer

Effektiv og billig transport mellem Danmark og Letland har været a og ø for Foreningen Danmark-Letland i de 20 år den har eksisteret.

Derfor har foreningens liv og levned da også været tæt forbundet til og afhængig af udviklingen i flytrafikken mellem Danmark og Letland. Og denne udvikling har været lige så omskiftelig og spændende som udviklingen i Letland.

AirBaltic startede 28. August 1995 med 2 fly mod 34 fly i dag og passagerantallet er i samme tidsrum vokset fra nogle få tusinde til over 3 millioner

Men der var selvfølgelig også flytransport mellem Danmark

og Letland i tiden fra uafhængigheden til 1995.

Fra tiden under Sovjetregimet eksisterede en lokal afdeling af Aeroflot: Latavio (Latvian Airlines) med 22 jet og 14 propelmaskiner.

Da alt i Aeroflot havde været styret fra Moskva var det ikke muligt at ændre forholdene natten over. Der var mange juridiske og praktiske forhold som skulle beskrives og lovgives om. De fly der hørte til Letlandafdelingen skulle overdrages til den nye lettiske stat. Der skulle etableres en ledelse/styring af et nyt flyselskab og administrationsrutiner skulle integreres i vestlige flysystemer. Sovjetflyene var stadig afhængig af reservedele og service fra Rusland. Mange af de nødvendige ændringer blev efterhånden effektueret i 1990-91, men en del områder faldt først på plads omkring 1995. Ikke nok med at al materiel var russisk men piloternes licenser til at flyve var også russiske og fulgte russiske normer og standarder. Som en kuriositet havde Letland underskrevet Warszawa konventionen i 1929 (om regulering af flytrafik), og det viste sig muligt at genoptage medlemskabet uden problemer fordi en del lande aldrig havde anerkendt sovjets besættelse af Letland.

Årene efter 1991 var meget omskiftelige med forsøg på at fortsætte Latavio med den lettiske stat og amerikanske selskaber om interessenter, samt enkelte forsøg på at starte helt nye selskaber

AirBaltic startede som nævnt i 1995 som et lettisk nationalt selskab i et samarbejde med SAS, den danske investeringsfond for Østeuropa samt den svenske pendant Swedfund. Den lettiske stat fik aktiemajoriteten på 51% men SAS betingede sig at de fik kontrollen over selskabets ledelse. De besatte derfor 5 ud af 8 ledelsesposter og blandt dem var lederen Kjell Fredheim en tidligere ansat i SAS. Starten skete med basis i resterne af Latavio med nu kun 2 fly.

Allerede året efter fløj airBaltic til 12 destinationer men delte bl.a. fly med SAS på ruterne til København og Stockholm. Intentionen var i lighed med SAS først og fremmest at ser-

vicere forretningsfolk hvilket også gav sig udslag i at det ikke var specielt billigt at flyve fra København til Riga i disse første år.

I 2001 besluttede bestyrelsen imidlertid at gå på to forskellige ben. De ville stadig operere som et traditionelt nationalt selskab med en del service men også operere med lavprislignende letter. Destinationerne forblev Baltikum, Norden, Vesteuropa og det gamle øst.

I slutningen af nullerne skete der mange ændringer, nogle delvis som resultat af krisen: SAS blev købt ud af den lettiske stat, den lettiske stat overtog al magten i selskabet og der blev lagt en ny strategi for fly for at selskabet kunne blive rentabelt igen efter krisen. Samtidig kom også Mellemøsten med som destination. Det var og er stadig strategien at Riga er det centrale knudepunkt for både ruter og service.

Men det har hele tiden været en kamp at gøre airBaltic rentabel. I 1997 havde daværende direktør Kjell Fredheim håbet på break-even, men det blev bl.a. forhindret af en ny passagerskat på 12\$ pr passager og en brændstofskat som tvang selskabet til at købe brændstof i andre lande.

EU-medlemskabet gav nye muligheder for at flyve i hele EU's luftrum (open sky) men det gav samtidig adgang for konkurrenter til at beflyve Letland.

Beskrivelsen her har kun medtaget hovedlinjerne. Virkeligheden var noget mere mudret som det fremgår af en tabel over luftrafik fra Letland:

Passagertrafik, faste ruter:

Latvian Airlines (Latavio)	1991-2001
Baltic International Airlines (BIA)	1991-1995
RI air, (Rigas Airlines)	1992-2001
Trans East Airlines	1992-2008
Transaero & RIAIR	1993-2006
Air Baltic Corporation	1995-

Charter:

Concors, Latvian Air Service	1991-2005
Latčarter (Latcherter)	1992-2006
Baltijas Ekspresa Līnijas (BEL)	1993-2008
Latpass Aviolīnijas	1994-2004
VIP Avia (Parex)	1991-2001

AirBaltic har i dag 34 fly:

6 Boeing 737-500, 8 Boeing 737-300, 2 Boeing 757-200, 10 Fokker 50 og 8 Bombardier Q400Next Gen

Strategien under den nuværende direktør Martin Gauss er dog at udskifte samtlige fly undtagen Bombardier i løbet af de næste år til kun at have 2 typer som begge er fra firmaet Bombardier. Air Baltic Corp har til hensigt at købe 20 CS300 fly.

Det skulle hjælpe til at få ligevægt og måske endda overskud i regnskabet. Q400Next Gen skulle være 3 gange så benzinøkonomiske som Fokker og med 76 passagerer mod 48 i Fokker. Ingen kan hvile på laurbær i den branche selv om historien om airBaltic kan ligne en succeshistorie.

I dag har airBaltic en stor konkurrent i Ryanair (dog ikke fra/til Danmark) og sidste år i oktober 2011 måtte den administrerende direktør Bertolt Flick gå af efter nogle uoversensstemmelser med bestyrelsen. Følgende udtalelser ved den lejlighed giver et personligt indblik i hvad ledelsen har forsøgt i den forløbne tid:

”AirBaltic har været mit ”barn”, og jeg har været med fra

starten. Jeg rådede regeringen i Letland til at etablere et luftfartsselskab i midt 90'erne, og efter at have været formand for bestyrelsen til 2002 blev jeg direktør for airBaltic og i de sidste 10 år har jeg opbygget et godt management team og sammen har vi skabt et godt og prisvindende selskab.

Nogle af adelsmærkerne i airBaltic er gode operationelle præstationer, en organisation der lever solidt og ønsker stadige forbedringer i det vi laver. Vi har udviklet os fra et lille dyrt flyselskab i 2002 til en innovativ markedsleder i Nordeuropa i dag. Branchen er meget konkurrencepræget så airBaltic skal altid være parat til at tilpasse og forbedre sig. Jeg er stolt over vor operationelle dygtighed, de ansattes begejstring og airbaltics succes.

Da jeg startede i 2002 tror jeg ikke passagererne betød så meget for vore handlinger og prissætning. Men i dag drejer alt sig om passagererne, kommunikation, operation, netværk, pris og service. Jeg er sikker på at airBaltic igen vil revitalisere sig og få succes.”

Vi kan kun ønske at direktøren får ret for vi vil stadig i foreningen have behov for gode og billige flyforbindelser til Letland.

Når jeg har været inde på airBaltics hjemmeside for at bestille billetter har jeg ofte været forbavset over den kreativitet jeg ser. Jeg føler at der tænkes på kundernes mulige behov, også selv om det giver sig udslag i at den billigste af de nu 4 (gennemskuelige) prisklasser har ekstrabetaling af alt fra kuffert til sædevalg. Se dig lidt omkring på hjemmesiden næste gang du bestiller billet, måske er der en service du efterspørger? Det er tydeligt at airBaltic forsøger med mange innovative tiltag.

ED

Nyt bestyrelsesmedlem

*Af Aase Lundbye
bestyrelsesmedlem*

På den årlige generalforsamling fik vi et nyt medlem til bestyrelsen. Det er Aase Lundbye, som her fortæller lidt om, hvorfor hun begyndte at interessere sig for Letland.

Jeg fik for første gang kendskab og interesse for Letland i 1992, som så mange andre. Det skete som en del af en venskabsmenighed mellem Christianskirken i Lyngby og Kemerikirke ca. 40 km udenfor Riga.

Det var meget underligt at komme til at kende europæere i 5 kvarters flyafstand til os, hvis livsvilkår var så fundamentalt anderledes end vores. Med interesse fra regering, kirkefond, støtte fra demokratifond m.v. var det muligt at få oprettet mange kontakter.

Min del af venskabsmenighedsarbejdet blev i slutningen af 90'erne erstattet af almindelig turisme. Og måske var interessen for Letland lidt ved at forlade mig (og min familie) da en af vores venner fik den ide, at dele et hus med os.

Siden 2005 er vi taget til vores hus i Klauce i nærheden af Viesite og Nereta og har nydt ferier her på alle tidspunkter af året.

Interessen for Letland er jo ikke blevet mindre af at vi nu kommer på længere tids ophold i eget hus. Det er spændende at følge udviklingen i landet, at lære flere letter at kende, og få et godt kendskab til de øvrige danskere i området.

Da Klauce nærmest er i den fattigste del af Letland ser jeg mange ting, som kan gøres anderledes for at forbedre situationen. Det er ikke nemt for en forening som Danmark-Letland at ændre ret meget, men det betyder alligevel rigtig

meget, at der stadig er nogen med kendskab til fortiden, som ikke har glemt fremtiden. Jeg håber, jeg kan være med til at bidrage med noget.

AL

Kort nyt, Latvian Institute

Letland sender 46 idrætsudøvere til OL.

Delegationen vil omfatte 23 atleter, 4 beach volleyball spillere, 4 BMX-cykelryttere, 2 svømmere, 2 pentatleter, 2 kanosejlere, 2 freestyle-brydere, 2 judoister, 1 landevejs-cyklist, 1 gymnast, 1 bordtennisspiller, 1 skytte og 1 vægtløfter .

Kort nyt, Latvian Institute

Letland registrerer den højeste stigning i industriproduktionen i EU.

I maj 2012 var stigningen sammenlignet med maj 2011 på 6%. Derefter kommer Irland med 4,4% vækst, mens de største fald blev registreret i Litauen (-14,8%), Danmark (-9,2%), Italien (-6,9%), Portugal (- 6,7%) og Spanien (-6,1%).

Kort nyt, Latvian Institute

Dombrovskis lover gradvise lønstigninger for at undgå økonomiske bobler.

Valdis Dombrovskis er fast besluttet på at forhindre en gentagelse med nye bobler og vil sørge for, at lønningerne i den offentlige sektor hæves gradvist. Valdis Dombrovskis er enig i, at lønningerne skal hæves for lærere, sygeplejersker og kreative erhverv.

Højdepunkter fra Letlandsbesøg

Af Jytte Helio

medlem af foreningens bestyrelse

Riga 800 år

Den 17. – 19. august 2001 fejrede Riga 800 års jubilæum. Der var kommet mange gæster fra nær og fjern for at deltage i festlighederne, også mange eksil-letter kom hjem for at fejre den store dag. Flere letter vurderede at der skulle være 1 – 1 1/2 million mennesker inde i byen om lørdagen, der var plads til alle disse mennesker fordi der er så store parkområder, der var taget i brug.

Der var mange forskellige arrangementer, et 800 meter langt bord med forskellige specialiteter, delt op i tidsperioder, fra oldtid til nutid. Et andet arrangement var en kæmpe kage i tre niveauer, den var nok tre meter i diameter på den nederste del af kagen. Der var smagsprøver, som flere tusinde mennesker havde ventet længe på – politiet måtte dirigere publikum, der var godt styr på det hele.

Om aftenen var der et overdådigt festfyrværkeri langs Daugava floden, som vist alle så frem til. Fyrværkeri, musik og lys var synkroniseret, så lyset skiftede i styrke og musikken spillede, så det passede til fyrværkeriet på sekunders nøjagtighed – nogle havde en radio med, så de kunne høre musikken derfra. Det var det flotteste fyrværkeri vi har set, det var naturligvis meget dyrt.

Denne 800 års dag blev oplevet gennem 800 minutter - som var et slogan for arrangementet.

Sangfestival

Sangfestivalen har altid været en stor folkefest for hele Letland. Sangerne kom fra hele landet, både fra de små landbrug med et par køer, kollektivbrug, landsbyer og store byer, det var virkelig en fest alle glædede sig til, og rigtig mange deltog i. Aldersmæssigt kunne spredningen være meget stor på holdene, jeg kunne se der var et dejligt samspil mellem deltagerne, uanset alder og sociale forhold.

Jeg var derovre til 125 års jubilæet i 1998, det var en rigtig god og spændende oplevelse. Om dagen besøgte jeg parker i centrum af Riga, hvor jeg nød at kigge på folkelivet. Det var smukt at se de kvindelige sangere, klædt i farvestrålende folkedragter, nogle havde hårbånd, tørklæder eller kyser på hovedet, andre havde blomsterkranse – flettet af vilde blomster – på hovedet. Nogle havde sjaler over skuldrene med gamle brocher på, 15-20 cm i diameter, til at holde sjalet sammen. Jeg talte med en dame fra Ventspils, hendes broche var over 100 år gammel, på brochen var der smedet en lille åben hånd, hvilket symboliserer at den bliver givet videre til næste generation.

Mange små kor sang og spillede på pladsen foran skulpturen af Krišjānis Barons, når hvert kor var færdig med at synge, lagde de en buket blomster ved skulpturen. K. Barons var folkemindesamleren, som i 1800-tallet indsamlede og nedskrev i tusindvis af dainas (folkesange), det er den største samling i verden. Mange af sangene beskriver den enkle og nøjsomme hverdag på landet, eller livet langs Daugava floden. Det var også dejligt at se processionen med det lettiske flag, hvilket ikke altid har været en selvfølge at vise flaget.

Jeg tilbragte et par dejlige dage, med at se på folkelivet i Riga: både sang, spil, hornorkester, fløjte, kokle, selv blomsterbinding og nogle af deltagerne tog sig et hvil i parken.

Om aftenen var jeg med lettiske venner ude i den store Mešapark. Det var imponerende at se denne gigantiske scene med omkring 30.000 sangere, som sang under åben himmel. Inden de begyndte at synge, kom daværende præsident Guntis Ulmanis med frue og hilste op mod alle sangerne. Det var stemningsfuldt at overvære sang og musik fra det store antal deltagere, i aftenens løb var der mange - både publikum og sangere - der tændte et stearinlys, som lyste op i mørket. Koncerten sluttede omkring midnat, både sangere og publikum skulle hjem på samme tid, mange sang hele vejen igennem skoven til parkeringspladserne, hele vejen tilbage til byen var der kø og festlig stemning af gående og kørende mennesker, som havde haft en dejlig aften.

We are, we live and we will be
While there is Latvia
There will always be Latvians
And the Song and Dance Festivals

Besøg hos Søsterforeningen Letland-Danmark i Riga

Da vor søsterforening Letland-Danmark fejrede 10 års jubilæum i december 2000, deltog jeg i festlighederne.

Jubilæet blev holdt på den danske ambassade i Riga. Der var flere talere, sang og fire musikere spillede. Efter at jeg havde holdt en tale og ønsket tillykke med jubilæet, med ønsket om alt det bedste for fremtiden og en hilsen fra vor formand, Kirsten Gjaldbæk, overrakte jeg fra vor forening et dannebrogsbordflag på sølvfod til Ilze Raipule, formand for Foreningen Letland-Danmark.

Der var mødt godt 50 personer op til jubilæet, hvor der blev serveret sandwich, vin og kaffe. Jeg hilste på mange letter, de var meget glade for mit besøg. Efter det officielle program sad min mand og jeg og talte med ambassadørparret, det var en rigtig hyggelig dag.

JH

4 Boganmeldelser

Kan det mon gøres bedre?

- en personlig oplevelse af en ny bog: Andrejs Pumpurs: Bjørnedræberen – det lettiske folks epos. Gendigtet på dansk af Per Nielsen.

Den begejstrede indledning kræver en begrundelse, som jeg vil prøve at give udtryk for i det følgende.

Bogen er i udgangspunktet "bare" en kommenteret gendigtning af det lettiske national-epos "Bjørnedræberen". Om selve digtet kun kort, da det for mig er af mindre betydning end udenomsværkerne. Gendigtningen er let læselig, flydende og vigtigst: ikke belastet af en ellers nærliggende arkaisering af sproget. Det er gedigent dansk men med respekt for forlæggets nationalt prægede højstemthed.

Men det er alle kommentarerne, der er det ekstraordinære. Faktisk fylder selve eposset under halvdelen af bogen, resten er kommentarer til digtets enkeltord eller til digtets tilblivelse osv. Vi får en grundig indføring i den lettiske gudeverden – en beskrivelse af alle guder og andre væsener i mytologien efterhånden som de optræder i digtet. Vi får en parallellisering til andre områders mytologi (græsk, germansk, romersk, nordisk mv.). Vi får en karakterisering af de mere eller mindre historiske personer, der optræder i digtet, sammenholdt med andre kilder. Vi får en grundig beskrivelse af de geografiske steder og bygningsværker nævnt undervejs. Vi får indblik i de folkeeventyr og -viser, som ligger til grund for Andrejs Pumpurs epos. Og vi får først og fremmest en forståelse for alt det svært definerbare, der har skabt et lettisk folk, nemlig indsigt i den mytologiske fortid – og i den fortid fra de første folkevandringer og helt op til vore dage – belyst ud fra et kritisk historiesyn. Alt sammen analyseret og kommenteret med basis i (forekommer det én) samtlige tilgængelige kilder, såvel nationale som internationale.

Derudover er der en række tillæg, f.eks. hele den historiske baggrund for Andrejs Pumpurs epos, tre lettiske folkeeventyr og en historisk og kulturel tidstavle helt tilbage fra 12.000 f.Kr.

Jeg skal afslutningsvis nævne mit personlige ståsted i forhold til bogen: Jeg er kommet jævnlige i Letland siden 1992 og har derfor følt et stadig stigende ønske og behov for bedre at forstå det land, jeg har kastet min kærlighed på. Denne bog er en øjenåbner i forhold til mange af de spørgsmål jeg har haft i forbindelse med at forstå, hvad der sker i Letland i dag. Trods fælles vilkår i Europa, er der naturligvis væsentlige forskelle mellem Danmark og Letland. Disse forskelle er denne bog med til at forklare, og i væsentlig grad udligne, i kraft af den analytiske og seriøse behandling af bogens tema i forhold til det lettiske nutidssamfund.

Andre kan naturligvis have helt andre tilgange til Letland og dermed til bogen, men læs den alligevel. Det er spændende at se et såkaldt national-epos blive til. Det er en smuk gendigtning og i øvrigt i sig selv en spændende historie. En videnskabelig behandling af et emne, der meget let kunne blive ret kedelig, er blevet levende i kraft af at forholde sig til nutidens historie og traditioner. En stor tak til Per Nielsen for denne bog – jeg tror ikke selv, det kan gøres bedre!

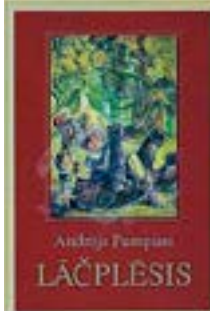
Jesper Lundbye

Mindetavle på Andrejs Pumpurs hus i Cesis

Bjørnedræberen

Lačplešis

Bjørnedræberen

Anmeldelse af Andrejs Pumpurs "Bjørnedræberen, Det lettiske folks epos."

Bogen er gendigtet på dansk af Per Nielsen, det er den anden reviderede og kommenterede udgave.

Bjørnedræberen er ikke en bog, man kan læse henslængt i sofaen med et glas vin sidst på aftenen. Den skal tages i små doser, mens hjernen er frisk. Ikke fordi den er uklart skrevet, men fordi det er en bog fyldt med en masse informationer om Letland, som det må have krævet uendelig meget research at samle sammen.

Bogen starter med en indledning af Per Nielsen, hvor han fortæller, at han allerede i 1991 udgav Bjørnedræberen på dansk og længe havde haft ønske om at lave en revideret udgave med flere uddybende noter. Den er nu kommet og man må sige at det er lykkedes. Bogen er en formidabel indføring i lettisk middelalderlig tankegang, og giver læseren en stor forståelse af det nuværende lettisk sind. Hertil kommer at bogen er spækket med historiske informationer, som fører op til vor tid.

Selve digtet fylder mindst i bogen, det består af 6 sange, og en masse uddybende kapitler. Et smukt frimærke af bjørnedræberen i forskellige dramatiske situationer er illustration til hver af de 6 sange.

Da jeg startede med at læse første sang, som handler om gudernes møde, forstod jeg hurtigt, at jeg var nødt til først at læse de noter, som stod efter første kapitel. Ved hjælp af dem blev det lettere at forstå og læse digtet. Ligeledes med de følgende kapitler, som også er udstyret med noter, så man kan få hjælp. Eposet har også en naturlig spændingskurve som gør, at man glemmer verseformen og drages ind i fortællingen.

Spændende er det derefter at læse Letlands historie, og hvorledes nationalismen opstod blandt livegne bønder under baltertyskerne i 1800 tallet. Ligeledes beretningen om forfat-

teren Andrejs Pumpurs personlige liv i 1800-tallet og hvordan eposet Bjørnedræberen blev til. Læseren får mange nye informationer undervejs. Vidste I for eksempel at: ”Inspireret af de tyske Baltischen Sängerfeste arrangerede Rigas Lettiske forening den første lettiske sangerfestival ”Dziesmu Zvetki”, der fandt sted i Riga den 27.-28. juni 1873”, og kort tid efter gik Andrejs Pumpurs i gang med at skrive Bjørnedræberen.

I kapitlerne om bjørnedræberens genkomst fortælles, hvorledes bjørnedræberfiguren bliver anvendt i skuespillet Uguns un Nakts (Ild og Nat) i 1911 og senere i 1988 blev der opført en bjørnedræber rockopera, som blev set af tusinder og på den måde var med til at styrke de nationale følelser.

Ordet Bjørnedræber bruges i mange sammenhænge i dagligdagen i Letland f.eks. bjørnedræber øl, bjørnedræberproteinpulver, og bjørnedræber-motionscentre og det er blevet et godt brand.

Hvis man kender lidt til lettisk sprog, er det også morsomt at læse det med navnenes betydning. F.eks er Spidola navnet på en heks, men navnet betyder på lettisk noget der skinner og stråler, og der er flere frisører, som i dag bruger navnet til deres butik. Eller pigenavnet Laima, som betyder lykke og som har givet navn til den berømte lettiske chokoladefabrik Laima. Perkons som betyder torden. osv.

Jeg kan på det varmeste anbefale bogen. Med digtet som udgangspunkt får man fortalt Letlands historie på en ny og anderledes levende måde. Man får et godt overblik, uden at det bliver alt for tungt. Og man skal ikke lade sig skræmme væk af, at det er et digt. For forfatteren, Per Nielsen, hjælper læseren gennem teksten med sine ekstra historier, tilføjelser og noter.

Alle de oplysninger, man får foræret af forfatteren, gør læsningen af Bjørnedræberen til en nutidig bog, man kan blive klog af.

LN

Bjørnedræberen
af Andrejs Pumpurs
Det lettiske folks epos
Gendigtet på dansk af Per Nielsen
Anden reviderede og kommenterede udgave
Bogen bliver udgivet på forlaget Ravnerock
Egensevej 42, 5450 Otterup Tlf. 41424939 (64824939)
Udgives 24.8.2012
Per Nielsen vil være til stede ved jubilæumsreceptionen på
Den lettiske Ambassade.
Bestil bogen direkte hos forlaget på mail:
post@ravnerockforlaget.dk
Bogen kan købes hos boghandlere,
eller bestil bogen hos bogguide eller saxo.com

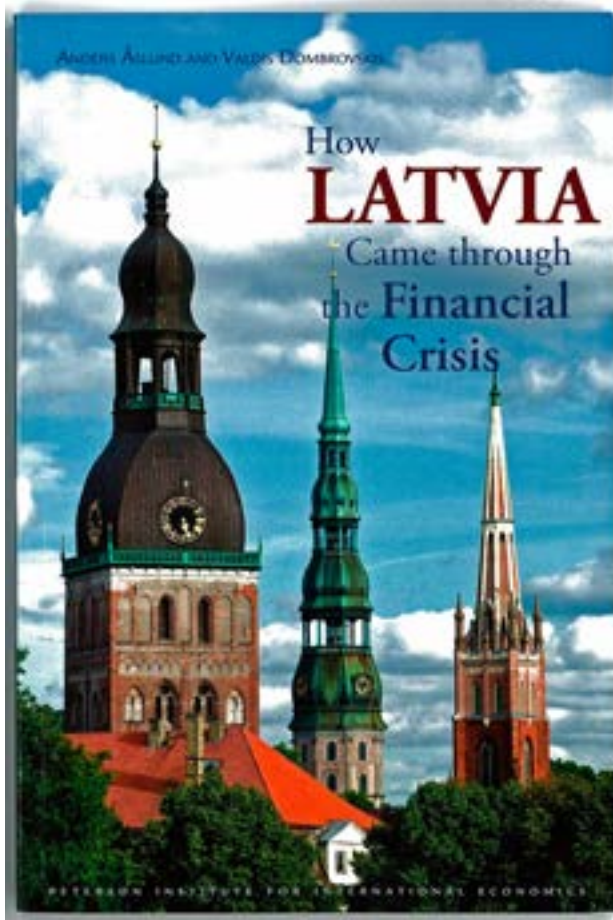
LN

*Andrejs Pumpurs hus i Cesis med
mindepladen til venstre for porten*

Letlands finanskrise tur-retur

Da Letland fik sin selvstændighed fra Sovjetunionen i 1991 var forhåbningerne til landets økonomi afdæmpede. Letland havde i Sovjet-tiden en del sværindustri, som i 1990'erne ikke længere var konkurrencedygtig. Men letterne overraskede positivt og havde i lang tid en årlig vækst på 10 procent. Væksten var i høj grad båret af store udenlandske investeringer, der gav en stærk stigning i privatforbrug,

lønninger og ejendomspriser.

I 2008 kom finanskrisen, og den overophedede økonomi led skibbrud. I 2009 havde det lille land ved Østersøen en negativ vækst på 20 procent. Arbejdsløsheden steg, boliger gik på tvangsauktion og flere virksomheder og landets næststørste bank krakkede. Så var det igen tid til at skrive nekrologer over den lettiske økonomi.

Men Letland fremstår i dag som et eksempel på, hvordan man hurtigt kan lægge en finanskrise bag sig. Væksten lå i første kvartal af 2012 på 6,8 procent, den højeste blandt de 27 EU-lande. Alle andre nøgletal peger også i den rigtige retning. Derfor er mange naturligt nok interesserede i at kende recepten bag det lettiske comeback. Det er der rig mulighed for med den bog, som den svenske økonom Anders Åslund og Letlands statsminister Valdis Dombrovskis har skrevet. Først og fremmest har det lettiske folk vist en stor krisebevidsthed – en forståelse for behovet for offentlige besparelser. For eksempel er de offentlige lønninger reduceret med i gennemsnit 25 procent, pensioner og overførselsindkomster er sat drastisk ned og der er indført brugerbetaling i sundhedsvæsenet og på universiteter. Der har været en bred politisk og folkelig opbakning om en hurtig og effektiv hestekur.

Derudover har Letland undladt at devaluere sin valuta, og letterne har fået optimal effekt af en international lånemulighed i 2008, der lød på 7,5 milliarder euro. Faktisk var der kun behov for at benytte lidt over halvdelen af det tilbudte lån.

Bogen – der er skrevet på et letlæseligt engelsk – giver et godt indblik i et af Danmarks nabolande og nyttige erfaringer om, hvordan vi kan styrke den økonomiske udvikling. Tankevækkende læsning for alle. Men frem for alt bør bogen være pligtlæsning i regeringskontorerne i de sydeuropæiske hovedstæder.

Anders Åslund og Valdis Dombrovskis.

”How Latvia Came through the Financial Crisis”.

Peterson Institute for International Economics. 140 sider.
152 kroner.

Af cand.scient.adm. Peter Fjerring

”Deutsche Geschichte in Osten Europas.”

Henrik Ahnfeldt-Møllerup anbefaler bogen.

”Deutsche Geschichte in Osten Europas”, er interessant læsning, hvis man vil vide noget om, hvad Letland har været i mange århundrede set fra tysk side.

Skrevet af: Von Gert von Pistohlkors.

Siedler Verlag

Findes både på Goethe-Institutet i København og Riga.

Så vidt jeg forstår, kender en del letter historien.

Vil unge letter i Danmark gerne høre om tysk-balterne?

I ønskes god læselyst af den 600 sider store bog.

Hilsen Henrik

Kort nyt, Latvian Institute

Regeringen godkender ”livets bi-stade” som Letlands tema for Expo 2015

Udstillingen er planlagt til at være dedikeret til honning og biavl - traditionelle håndværk i Letland. Bistader er valgt som et eksempel på et økosystem, fordi tre af dets vigtigste komponenter er afgørende for eksistensen af menneskeheden - bier, vand og mennesket.

Foreningen....

Foreningen Danmark-Letlands medlemsblad udsendes til alle medlemmer.

Indlæg og udklip er meget velkomne og sendes til redaktør Lis Nielsen (lis.hazel.nielsen@skolekom.dk). Vi kan ikke love at bringe alle indlæg, ligesom vi forbeholder os ret til at redigere i det indsendte.

Foreningen Danmark-Letland er stiftet i august 1992 i København af en kreds af private personer med interesse for Letland.

Formålet med foreningen er:

På alle måder at styrke og udvikle venskab mellem det lettiske og danske folk, samt oplyse om Letland.

Som medlem af foreningen kan optages enkeltpersoner, husstande, foreninger, virksomheder, kommuner, menigheder, organisationer mv. med interesse for dansk-lettiske relationer.

Foreningen er landsdækkende. De fleste arrangementer finder sted i Københavnsområdet, men der opfordres til lokalt arbejde også andre steder i landet. Hos Fremad Rejser, Vesterbrogade 37, 1620 København V tlf.: 33 22 04 04, får medlemmer af Foreningen Danmark-Letland rabat på rejser til Letland.

Indmeldelse i Foreningen Danmark-Letland sker ved henvendelse/indbetaling til kasserer Anne Fraxinus.

Foreningens girokonto er: 07 736 54.

Bankoverførsel via netbank sker til:

Danske Bank, reg. 1551, konto 000 0773 654

Årskontingent:

Enkeltpersoner	250 kr
Husstande	350 kr
Unge under 26 og pensionister	175 kr
Organisationer m.m.	550 kr

Bestyrelsen

	Kirsten Gjaldbæk Kongstedvej 12 2700 Brønshøj Formand	tlf. 3871 1825 kirsten.gjaldbaek@gmail.com
	Jytte Nørgaard Helio Helleruplund Allé 4 2900 Hellerup Næstformand	tlf. 3962 2922 jytte@helio.dk
	Anne Fraxinus Kildebækvej 34 3660 Stenløse Kasserer	tlf. 4717 0194 agf@mail.dk
	Lis Nielsen Rosenlundsvej 8 3650 Ølstykke Redaktør	tlf. 4710 0295 lis.hazel.nielsen@skolekom.dk
	Anita Vizina Nielsen Lyngborghave 32 2.TV 3460 Birkerød Næstformand	tlf. 4031 4959 jvizinanielsen@webspeed.dk
	Anda Dyrland-Parbst Horserød byvej 3 3000 Helsingør Webmaster	tlf. 2016 0963 anda.zarane@gmail.com
	Aase Lundbye Gustav Esmanns Allé 6 2860 Søborg Bestyrelsesmedlem	tlf. 39564050 mobil 25320470 aaselundbye@gmail.com
	Helge Andersen Humlemarksvej 17 2605 Brøndby Suppleant	tlf. 4345 7076 ingeoghelge.andersen@gmail.com
	Niels Bendix Knudsen Lille Havelsevej 86 3310 Ølsted Suppleant	tlf. 62512345 mobil 40312345 nbendix@mail.dk

Nyttige adresser

Letlands Ambassade i Danmark,

Rosbæksvej 17, 2100 København Ø
tlf. 3927 6000, Fax. 3927 6173,
embassy.denmark@mfa.gov.lv
Ambassadør: Gints Jegermanis
Konsul/ambassadens sekretær: Ieva Grube
House Manager: Kaspars Judzis
LIAA(Latvian Investment and Development Agency)
kontakt: Gints Janums
Udenrigsministeriets hjemmeside:
www.mfa.gov.lv/dk/copenhagen

Den Danske Ambassade i Letland,

Pils iela 11, Lv-1863 Riga, Latvia
Tlf. +371 6722 6210, Fax +371 6782 0234,
rixamb@um.dk, www.ambriga.um.dk/da
Ambassadør: Per Carlsen
Konsul/Attaché: Trine Vigsø Nielsen
+371 6722 6210 ext. 16 /mob. +371 2612 1002
trinie@um.dk

Det Danske Kulturinstitut i Riga,

Marijas iela 13, K.3, LV-1050 Riga, Latvia
Tlf. +371 67 289 994,
dki@dki.lv, www.dki.lv
Leder: Simon Drewsen Holmberg.

Det Danske Kulturinstitut i København

Vartov, Farvergade 27 L, 2. sal, 1463 Kbh K

Foreningens hjemmeside: www.danmark-letland.dk

Webmaster: Anda Dyrlynd-Parbst

Kode til at se seneste numre af bladet: vairalat

KALENDER

August

24.08

Foreningen afholder 20 års jubilæum på den lettiske ambassade kl. 17.00
Der er udsendt invitation

September

01.09 - 02.09

Internationale dage i Rantzausgade, foreningen står kun lørdag den 1. september. kl 12-20.

Oktober

23.10 kl. 18.30

Prof. Bernd Henningsen: "Findes der en Østersøidentitet?" Møde i Østersø-NGO-Netværkets regi, <http://www.information.dk/306851> foredraget bliver på engelsk, diskussion og spørgsmål på dansk. Mødested meddeles senere. Hør nærmere hos Kirsten Gjaldbæk

24.10 kl. 13

Åbningsceremoni. KUKS International Exhibition of Modern Trends in national Architecture. Københavns Rådhus, Rådhushallen. Udstillingen er åben i ca. en uge.

I november eller januar arrangeres et aftenmøde med Ambassadør Per Carlsen

Meld dig til vor mailingliste med aktuelle nyheder
Eller hold dig orienteret via vor hjemmeside

Berigtigelse

I forrige nummer af bladet havde vi desværre skrevet navnet forkert i overskriften på Livija Klans-Kovalevskis artikel. Vi beklager meget. Bladet findes i en rettet udgave på hjemmesiden.

Foto af Jytte Helio: Kæmpekage til Rigas 800-års fest